

LLUC

FEBRER • 86

Núm. 726

225 pts.

DOSSIER RAMON LLULL

ENTREVISTA: JOAN MIRALLES

Si els seus estalvis són petits, raó de més per beneficiar-se del nostre servei "ESTALVI TERCERA EDAT". Tindrà la confiança d'un bon banc i traurà un bon rendiment dels seus diners.

Per a nosaltres, la Tercera Edat és la primera. I ho demostrarem cada dia.

Per poc que hi posi, en traurà molt.

ABE n. 13/74 ? © C de P

**BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL DE CATALUNYA**

SUMARI

BIBLIOTECA

Escola V. Formació I.G.B. Balears

LLUC

Revista mensual
Febrer 86. n° 726
ANY LXVI

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
07010 Palma de Mallorca

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n° 619
Telèfon 723299
07008 Palma de Mallorca

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Caps de Redacció:

Climent Picornell
Pere Llabrés i Martorell

Secretari de Redacció:

Mateu Morro i Marcé

Consell de Redacció:

Catalina Mir i Fullana
Lleonard Muntaner i Mariano
Antoni Nadal i Soler
Antoni M. Thomas
Gaspar Valero i Martí
Príam Villalonga de Cantos

Publicitat i Coordinació:

Bernat Calafat

Administració i subscripcions:

Jordi Valls

Subscripció: 2.050 ptes. anuals
Estranger: 2.400 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 225 ptes.ELS ARTICLES PUBLICATS
EN AQUESTA REVISTA
EXPRESSEN UNICAMENT
L'OPINIÓ DELS SEUS
AUTORS.

Disseny: Jaume Falconer

Maquetació: Agustí Caro

Fotocomposició:

Taller de composició S.A.

Tel: 71 77 80

Impressió: Planisi

Dipòsit Legal: P.M. 276-1958

I.S.S.N.: 0211-092X

Fotografia de la coberta: _____ **Jaume Miquel**Pàg. 3 _____ **EDITORIAL**Pàg. 4 _____ **DOSSIER RAMON LLULL**Jordi Gayà: *Què podem cercar encara a l'obra de Ramon Llull?*Pere Rosselló: *El Llull de Lluís Racionero*Antoni Bonner: *Ramon Llull, Propagandista*Pàg. 9 _____ **POLÍTICA**Robert Mosquera: *ANTI-OTAN o la conversió Aliancista de Mr. González*Joan Buades: *Els pacifistes i la defensa d'un futur humà*Pàg. 11 _____ **ECONOMIA**Carme Fernández: *La cessió de tributs de l'Estat a la Comunitat**Autònoma de les Illes Balears*Pàg. 13 _____ **OPINIÓ'61**Tomeu Vidal: *Aquell Militar Oblidat*Pàg. 14 _____ **CULTURA**J. M. Palau i Camps: *Centenari a Galícia*Pàg. 15 _____ **SOCIETAT**Antoni M. Thomas: *Entrevista a Joan Miralles**(President Comissió Territorial del II Congrés)*Conxa Rosillo: *Acte de presentació pública i de constitució del**Consell d'Entitats promotores*Pàg. 20 _____ **SOCIETAT PRETURÍSTICA**Caterina Vallriu: *Aproximació al Costumari de Carnaval Mallorquí*Pàg. 24 _____ **ESGLÉSIA NOSTRA**Bartomeu Bennàssar: *Mallorca: d'una geoestratègia**de guerra a una geoutopia de Pau*Pàg. 26 _____ **ART**Bruno Martinez: *Joseph Beuys - Art-Vida*Pàg. 27 _____ **MÚSICA**Pere Estelrich: *Dos cicles de prestigi*Pàg. 28 _____ **TEATRE**Antoni Nadal: *Palau i Camps, un autor desaprofitat*Pàg. 30 _____ **CUINA**Antonin: *Què és "Cuina Mallorquina"?*Pàg. 31 _____ **EN MIQUEL PER LA CUINA**Miquel Candell: *Morena Atlàntica*Pàg. 31 _____ **L'ULL DE VELLUT**Guiem Daviu: *Un part possible?*Pàg. 32 _____ **LLIBRES**Lleonard Muntaner: *Tria de novetats*Pàg. 43 _____ **CRE.A.CCIÓ**Lluís Massanet i Galmes: *Poesies*Pàg. 36 _____ **PASSATEMPS**

Bernat J. Amengual

CÒMODA
FÀCIL
SEGURA
RÀPIDA
ACTUAL

Arguments directes, senzills, perquè pensam que la senzillesa no lleva eficàcia.

Avui, gràcies a la targeta «Sa Nostra», podeu disposar, ingressar i estar al corrent de les vostres operacions sol·licitant el saldo de la vostra llibreta o l'extracte del vostre compte corrent.

**SERVIU-VOS
 AUTOMÀTICAMENT**

**CAIXA DE BALEARS
 "SA NOSTRA"**

Per Carnaval tot val

Tot i que a les enciclopèdies es defineix el Carnaval, senzillament, com un lapse de temps en què abunda la deversió, al qual seguirà l'austeritat —la Quaresma—, el Carnaval significa alguna cosa més.

La laxitud dels costums i la igualtat —peremptòria— de classes socials que es manifesta durant aquest període, permet rompre el codi normal dels costums establerts i convencionals. Hom pot canviar de personalitat mitjançant la disfressa i ser abat, monja, pirata, militar, bubota, xinès, pagès o el que es vulgui. Una única cosa és prohibida: no fer gresca.

Era —abans més que ara— una girada de truita momentània: els pobres, les dones i altres grups socials oprimits, representaven, per uns dies, uns papers que no els eren adjudicats la resta de l'any. S'ha parlat del Carnaval com d'una vàlvula de seguretat social. Com en una olla a pressió, és deixaven escapar —per poc temps— els aires de la revolta.

Es ben ver que les motivacions primeres del Carnaval ja estan tan emmascarades que no és fàcil destriar-ne l'origen: l'origen: ho deixam per als etnòlegs, antropòlegs i folkloristes. Però, sense Quaresma no hi ha Carnaval. Ambdós han perdut el seu sentit —malgrat que dins el subconscient col·lectiu hi resti la brasa festiva— i, ara, es fa bulla i gresca algunes vegades promogudes de les escoles (com a centre d'interès educatiu) o des d'altres institucions... democràtiques.

No anava bé això del ball, el sarau, la màscara i la farsa sense mesura dels "darrers dies" a l'anterior règim. Ni tampoc les "rues" incontrolables. Més d'una vegada, el restabliment del Carnaval ha estat un altre sinònim del restabliment de la nostra benvolguda llibertat. Usant, per a això, fins i tot les armes. Armes tan contundents com les serpentines, el confetti, les caretes i les carotes, les danses, les carrosses adornades, els coets i les rodes de foc, la música i el rebumbori.

De totes les maneres, com diu la parèmia: "Més tard o més matiner, Carnaval dins del Febrer". □

QUÈ PODEM CERCAR ENCARA A L'OBRA DE RAMON LLULL?

JORDI GAYÀ

La intenció d'aquest comentari se correspondria més exactament amb una altra pregunta: què cerquem encara a l'obra de Ramon Llull? Però, si hem triat la primera com encapçalament és per deixar clar d'entrada la certesa d'un futur. D'aquesta manera intentarem resumir l'actualitat de l'obra de Ramon Llull i aquells aspectes que desperten més l'interès dels estudiosos.

LA BIOGRAFIA

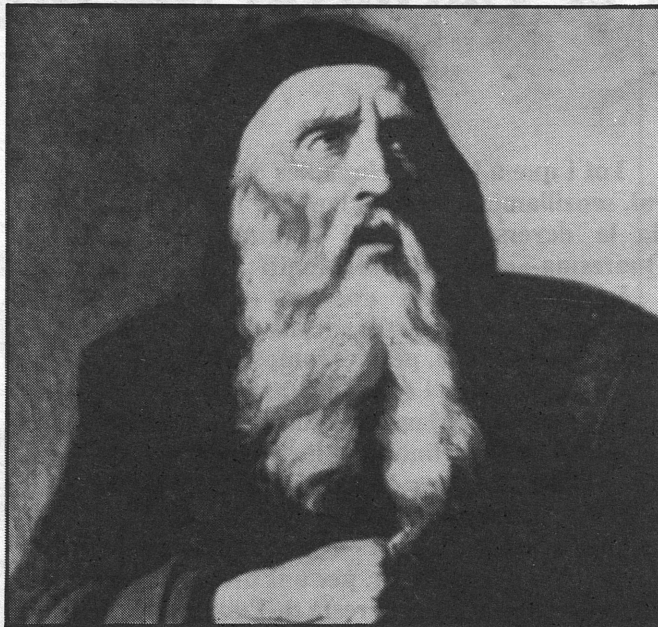
Pot semblar mentida que uns dels aspectes més desconeguts de Ramon Llull sia la seva biografia. Ell mateix posava especial esment a cloure els seus escrits consignant lloc i data. Gràcies a la seva abundosa producció podem traçar un itinerari gairebé mes per mes. En tot cas, això val sols per als darrers trenta anys. Queden com a més desconeguts els cinquanta primers.

Així i tot, no és ben bé aquest el problema. La vertadera qüestió és la d'una biografia lul·liana en el sentit més rigorosament històric. Es a dir, ultrapassar la discussió de llocs i dates per arribar a veure Llull en tot el context històric en què directament estigué implicat. I en aquest camp no hi ha quasi res fet.

En la vida de Llull apareixen en directa relació una multitud de personatges i institucions: la cort de Jaume I, el govern de Jaume II de Mallorca i les lluites dinàstiques, la universitat de Montpeller, la universitat de París, els franciscans de Mallorca, els comerciants de Gènova, les autoritats de Pisa i Venècia, el Gran Mestre de l'Orde del Temple, els centres comercials d'Armènia, els cercles intel·lectuals islàmics de Bugia... Es just el començament. Se podria continuar amb dotzenes de noms propis. Hi insistesc: no se tracta de circumstàncies globals a tenir en compte, són fets i persones que tengueren relació personal amb Ramon Llull.

Davant això resulta comprensible que la novel·la de L. Racionero constitueixi una dolorosa decepció. Precisament per mor de com estan les coses, per mor de la manca de documents i d'estudis concrets, era imaginable poder construir una novel·la amb hipòtesis raonables, generalitzacions argumentables i ficcions en simpatia amb els escrits de Llull. Cap d'aquestes coses se troba a la novel·la de Racionero. Els personatges semblen sorgits d'un diccionari, els passatges s'esfumen en reiteratives descripcions intemporals i la narració penja d'un motiu que ni el protagonista, ni el lector, ni el mateix autor s'acaben de creure.

Certament, el tema de l'estudi històric de Ramon Llull està molt endarrerit. Tampoc s'explica molt bé l'afany amb què fa poc foren desenterrades les seves despulles. Normalment se sol admetre que la ciència ha de guardar una certa exigència epistemològica per esser admesa com a tal. Concretament, hi ha ciència en aquelles accions teòriques o empíriques que guarden proporció a les preguntes i a les respostes presentades. La resta és a tot estirar mitologia. Demanar-se si hi ha ferides mortals en el crani d'un home que va morir de vellesa no resulta un entreteniment massa seriós. I el tema de la mort natural de Llull ja fa molt de temps que quedà resolt.

Tal vegada la culpa d'aquesta situació no és del tot dels lul·listes. La investigació històrica del Regne de Mallorca es troba en una etapa, avançada si voleu, però encara de creixement. Cal que els coneixements obtinguts s'emmarquin en la història de la Mediterrània occidental, en primer lloc, però també en la de tota la Mediterrània, en la dels poders eclesiàstics, en la dels corrents culturals, etc. El resultat de tot això corregirà aquesta impressió de la figura de Ramon Llull com a episodi totalment a part de la història de la seva illa.

LES OBRES

A diferència de l'apartat anterior, el que correspon a les obres de Ramon Llull és l'episodi actual més encoratjador. És sense dubte el millor període de tota la història del lul·lisme.

En primer lloc se destaca la continuació de l'edició de les obres escrites en llatí. Les circumstàncies fan que aquesta edició tengui poc ressò entre nosaltres. No sols per mor de la llengua en què s'escriviren, sinó perquè s'editen a Bèlgica i la seva difusió a Mallorca és escassa. Però, el fet que amb una regularitat quasi semestral més de mil subscriptors d'arreu del món rebin un nou volum de les obres de mestre Ramon, és, per començar, una realitat editorial que assegura la seva permanent presència a les ressenyes bibliogràfiques de centenars de revistes.

Possiblement com a conseqüència d'això es pot comprendre que l'interès per l'obra de Llull obligui a altres iniciatives editorials. Fa pocs mesos una obra important (*La Lògica Nova*) fou publicada alhora que una traducció a l'alemany en una col·lecció escolar de textos bàsics de la història de la filosofia. I, d'altra banda, A. Bonner publicà a la prestigiosa editorial de Princenton, de Nova York, dos toms voluminosos que contenen en traducció anglesa algunes obres molt representatives de tota la producció lul·liana.

Amb aquestes iniciatives el darrer any pot considerar-se com un any excel·lent per a la presència de Llull en el món cultural de països allunyats per la llengua, però de primera magnitud científica.

Encara n'hi ha més. Durant l'any proppassat es constituí el Patronat Ramon Llull. La seva tasca és la de fer possible la investigació pertinent per tal d'aconseguir l'edició crítica de les obres escrites en català que encara resten sense publicar. Aquest projecte obtindrà com a primer resultat la completesa de l'empresa que en la primera meitat d'aquest segle anaren realitzant M. Obrador, L. Riber, A.M. Alcover i S. Galmes.

EL PENSAMENT

El major coneixement de les obres de Llull ha tingut, evidentment, una repercussió considerable en l'estudi del seu pensament. Ha imposat un període de reflexió sense ma-

nifestacions massa espectaculars. Ha provocat també un replantejament de les línies d'investigació tradicionals.

En aquest sentit és significativa la recent publicació en català d'uns treballs de la investigadora anglesa Francis Yates, desapareguda fa pocs anys. Aquests treballs, publicats cap als anys 50 en una revista anglesa, encetaren un estudi de Llull que posa de relleu les seves concepcions físiques o cosmològiques com a determinants per al conjunt de tot el seu sistema. És un punt de partida essencial per entendre també tota la metafísica de Llull, com jo mateix he tingut ocasió d'indicar. Charles Lohr, per altra banda, ha posat de manifest la riquesa i l'originalitat de les concepcions lul·lianes en el camp de la lògica.

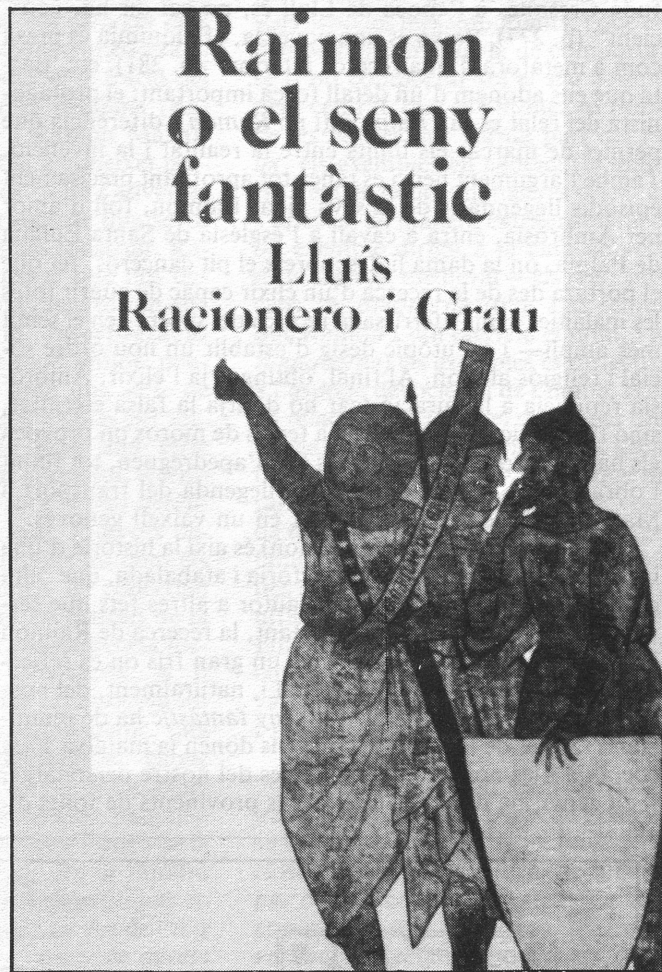
Resta molt per fer. La immensitat dels escrits de Ramon Llull recomana paciència i convoca l'esforç de molts. Els resultats ens sortiran a l'encontre a poc a poc. ■

EL LLULL DE LLUÍS RACIONERO (1)

PERE ROSSELLÓ BOVER

En una taula rodona sobre la novel·la històrica (2), poc temps després d'haver publicat *Cercamon* (1982), Lluís Racionero esmentava els dos grans perills que, segons ell, podien afectar aquest gènere: això és, la incapacitat de superar els personatges *plans*, sense profunditat i incapaces de sorprendre els lectors (car en aquest tipus de novel·la l'argument és conegut d'antuvi), i el directisme ideològic. L'elecció de Ramon Llull com a protagonista, i tema (?), del seu darrer llibre, *Raimon o el seny fantàstic*, no és aliena a la voluntat de superar ambdós esculls, sobretot perquè la riquesa i complexitat psicològica d'aquest personatge real ja de bell principi invaliden el primer entrebanc. A més, la biografia del nostre savi, amb llacunes que de cada dia semblen més difícils d'ésser descobertes, narrativament no pot considerar-se com un argument "tancat" o acabat: Llull continua essent avui encara una barreja de realitat i de llegenda, d'història i de ficció. Aquesta qualitat de la seva "vida" proporciona a la novel·la de Lluís Racionero un "argument" força complex —que, com veurem després, l'autor només aprofita parcialment— sobre el qual pot bastir un perfil psicològic complicat. És a dir, el material de què parteix l'autor li permet defugir la simplicitat i l'esquematisme que sol patir, quant a la caracterització dels personatges, la novel·la històrica; i, en canvi, pot emprendre aquest gènere com la síntesi de la novel·la d'argument (on predomina l'acció) i la de caràcter o psicològica. Però, tot i que començar amb uns elements tan excepcionals pot semblar-nos un avantatge, l'empresa és molt més difícil i aquestes facilitats poden convertir-se en entrebancs.

En primer lloc, ens qüestionarem —malgrat acceptar totes les llicències i llibertats per a la creació artística— la fidelitat de Racionero al nostre personatge històric. ¿Qui és el Llull que protagonitza *Raimon o el seny fantàstic*? ¿El "real" —si és que podem parlar d'un autèntic Ramon Llull— o el llegendari? Per a l'autor, la novel·la històrica és un retrobament amb les arrels, amb els valors del passat que són revisats o interpretats des del present, alhora que —com tota obra d'art— exterioritza unes experiències pròpies del creador. Alex Broch ha assenyalat que l'obra de Lluís Racionero, des de *Cercamon* fins a la novel·la present, tot passat pels assigs *Del paro al ocio* (1983) i *La Mediterrània i els bàrbars del Nord* (1985), respon a la voluntat d'efectuar "una anàlisi de les formes de vida i pensament desenvolupades a l'àrea de la Mediterrània com en-

creuament de cultures i religions ben diverses, i la potencialitat que les formes desenvolupades en aquesta àrea pot tenir de cara a la configuració de la societat industrial i avançada del futur" (3). Aquest objectiu global de l'escriptura del nostre autor ens permet entendre l'"apropiació parcial" de la figura de Llull a *Raimon o el seny fantàstic*. Consistentment, el novel·lista renuncia a donar-nos una imatge més o menys coincident amb el que sabem del personatge la vida del qual es proposa *novel·lar*, tot i que hagi abeurat en la copiosa i marejadora bibliografia lul·lística i àdhuc hagi consultat les persones més enteses en la matèria. Ra-

cionero ens proposa, com tot escriptor, un joc una de les regles del qual, diguem-ho així, permet fer embulls. Ho expressa clarament en diverses ocasions a les "Notes i variacions" que clouen el volum: "L'anacronisme de situar Ja-fuda Cresques a l'època de Llull és, no cal dir-ho, conscient" (p. 277); "això és una novel·la, i l'alquímia és presa com a metàfora d'una recerca interior" (p. 281); etc. Basta que ens adonem d'un detall força important: el protagonista del relat es diu *Raimon* (i no *Ramon*), diferència que permet de marcar els límits entre la realitat i la invenció. També l'argument neix i es tanca tot aprofitant precisament episodis llegendaris de la seva vida: Raimon, foll d'amor per Ambròsia, entra a cavall a l'església de Santa Eulàlia de Palma, on la dama li descobreix el pit cancerós, fet que el portarà des de la recerca d'un elixir capaç de guarir totes les malalties a una aferrissada recerca del saber —en el sentit més ampli— i a l'utòpic desig d'establir un nou ordre social i religiós al món. Al final, obtingut ja l'elixir, Ambròsia renuncia a la curació (car no desitja la falsa eternitat, sinó l'autèntica) i Llull viatja a terres de moros on provoca els habitants d'aquest país fins que l'apedreguen, tot finint l'obra amb la coneguda (i falsa) llegenda del transport a Mallorca del seu cos agonitzant en un vaixell genovès.

La novel·la (i la vida de Raimon) és així la història d'una investigació ambigua, contradictòria i atabalada, que salta del llegendari i l'imaginat per l'autor a altres fets que serveixen de paràmetres reals. Per tant, la recerca de Raimon li serveix d'excusa per oferir-nos un gran fris on es reflecteix la història del món occidental i, naturalment, del nostre país. Per això, *Raimon o el seny fantàstic* ha de renunciar a moltes de les clariïcs que ens donen la mateixa *Vida coetània* i les nombroses biografies del nostre personatge, i, en canvi, ha d'acollir-ne d'altres provinents de fonts di-

verses (les cròniques, sobretot, i la filosofia oriental). Així, més que el místic i missioner, Racionero ens presenta Llull com un polèmic (i simbòlic alquimista, un assedegat de saber, polemista i home d'influència en els afers polítics dels nostres reis. L'autor renuncia al Llull ingenu i absolut, intransigent i "medieval", cristià (adonem-nos com, per exemple, elimina l'episodi de les aparicions de Jesucrist i la conversió següent, que esdevé aquí més tost un procés intel·lectual o racional), en substitució del qual ens ofereix la imatge d'un inconformista que lluita contra un nou sistema monolític, racionalista, "unidimensional", característic del pensament occidental modern. Aquest nou sistema —impulsat pel Papa, els escolàstics i França—, segons Raimon/Racionero, acaba àdhuc amb les mateixes arrels del cristianisme i fa impossible la reconciliació d'àrabs, jueus i cristians en una sola religió, feta més d'amor que no pas de formes, a favor de la qual Llull dedica la seva vida i la seva obra.

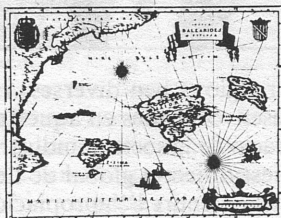
Però també els fets històrics arriben a fer empal·lidir la figura del personatge central (sovint quasi eclipsada per la d'Arnau de Vilanova) i desvia l'atenció del relat dels temes centrals amb la introducció d'episodis circumstancials o contextuals. D'aquesta manera, la novel·la és també el relat d'un passeig per la nostra història: des de Jaume I a les campanyes de Roger de Flor a l'imperi bizantí. Molts d'aquests esdeveniments prenen en la narració una importància major que àdhuc el que ocorre al personatge central, la qual cosa, malgrat serveixi per donar-nos un panorama força complet de l'època, desballesta l'estructura de la novel·la i distreu l'atenció del lector. *Raimon o el seny fantàstic* és un gran mural del nostre segle XIII en detriment d'un aprofundiment més complet de la personalitat de Ramon Llull, que tanmateix, tant en la realitat com en aquesta ficció, fou un individu marginal que lluitava contra unes estructures polítiques i religioses del seu món, malgrat voler-hi incidir. Però potser la novel·la hauria estat més convincent amb un altre personatge, totalment fictici (malgrat que hagués mantingut semblances amb Llull) sense caldre distorsions tan evidents. O potser encara hauria resultat preferible renunciar al propòsit d'escriure "novel·la històrica" i bastir-nos una "novel·la psicològica", com permetria la personalitat de l'autèntic (?) Ramon Llull.

NOTES:

(1) Lluís RACIONERO i GRAU, *Raimon o el seny fantàstic*. (Barcelona, Editorial Laia, 1985).

(2) Vegeu "Debat sobre narrativa: I. Narrativa històrica". Revista LA-TITUD 39° (Mallorca), núms. 13-14 (gener-abril del 1983), pp. 4-10.

(3) Alex BROCH, "La complexa personalitat de Ramon Llull". AVUI del Diumenge (17 de novembre del 1985), p. 2. ■

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la civilitat, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin formes úniques i a la vegada esplendoroses i més coneguts des de l'antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

RAMON LLULL, PROPAGANDISTA

ANTONI BONNER

Convé admetre que Ramon Llull és un autor que pot atemorir el lector de bona voluntat. A més del seu distanciament en el temps, representant així un món que per a molts resulta bastant aliè, i passada ja la barrera de la figura llegendària i controversial, encara queda el fet enormement desorientador d'un home que va escriure més de dues-centes cinquanta obres sobre tots els temes del seu temps: teologia, filosofia, apologètica, medicina, astronomia, dret, lògica, a més de novel·les, poemes i obres místiques. Això fàcilment pot suscitar una sensació de por, i darrera aquesta por, una sèrie de preguntes. ¿Per què va escriure sobre tants de temes? ¿Era un cas d'una inquietud investigadora desenfrenada? ¿Quina relació pot tenir una novel·la seva amb un tractat de medicina? ¿Hi ha qualche unitat de pensament darrera tota aqueixa multiplicitat, o és realment un cas insòlit i fins i tot, per ventura, un xic malaltís de dispersió intel·lectual? Quan llegim una obra literària, posem per cas, ¿hauríem d'esser conscients d'aquesta immensa allau d'obres, o basta seguir llegint sense preocupar-nos-en? I si no basta, ¿no seria massa demanar que una persona que s'interessa per la literatura s'hagi de ficar en la lògica o que si s'interessa per la història de la medicina s'hagi d'endinsar en la mística medieval? Puc donar la consolació de dir que no crec que s'hagi de ficar en camps que no li interessaven, però sí en canvi que almenys hauria d'esser conscient del fet que amb Ramon Llull hi ha una unitat d'empresa i esser conscient, igualment, de la relació que té el bocí que ha agafat dins la totalitat de l'empresa. I per això el lector ha de saber una mica del que Ramon Llull es proposava fer.

Ell veia la seva tasca com la de convèncer tothom "d'amar e conèixer Déu", com diu a *Fèlix*, i això amb unes prioritats ben clares. Primer, havia de convèncer els Musulmans i Jueus de la veritat de la fe catòlica; segon, havia de convèncer les autoritats eclesiàstiques i seglars que era important donar suport a aquella tasca missionera; tercer, havia de convèncer els cristians que ho eren més de nom que en les seves obres. El seu model eren els Apòstols, i una vegada traçat el seu

camí missioner i apostòlic, no s'hi va desviar ni un mil·límetre. Això feia que fos un propagandista. O per a dir-ho d'una manera anacrònica, era un home totalment dedicat a vendre un sol producte: l'amor i coneixement del Déu cristià. Déu cristià. I això s'ha de tenir en compte sempre. Gairebé mai va fer una cosa, i menys encara escriure una obra, per meres raons de expressió personal o curiositat intel·lectual. Amb poques excepcions, darrera cada passa, darrera cada paraula escrita de Ramon Llull, hom pot trobar el publicista espiritual.

Una consideració, emperò, va fer que la seva empresa fos diferent dels intents d'altres missioners medievals. Ell conta haver presenciat el fracàs del mètode dels dominics catalans (Ramon de Penafort i Ramon Martí), que consistia a arribar a conèixer perfectament tots els textos de l'adversari a fi de poder arrabassar qualsevol argument que hi pogués construir. Ramon Llull es va queixar que tals debats sempre s'empantanegaven en discussions sobre la interpretació d'aquells textos. És molt millor, pensava ell, començar amb una sèrie de fets perfectament admissibles per tothom (un Déu únic amb una sèrie d'atributs —bonesa, grandesa, eternitat, poder, etc.— i tota la rica herència de la ciència grega), i llavors demostrar que tot l'univers tal com els homes del seu temps el coneixien (incloent-hi fins i tot els articles de la fe catòlica) era una conseqüència ineludible d'aquests fonaments. A fi d'arribar a demostrar tal cosa, va inventar un sistema semi-mecànic, una mena d'àlgebra conceptual, capaç d'englobar i donar un esquema general a tots els coneixements humans. Aquest sistema, precursor llunyà de la informàtica moderna, era la famosa "Art", que Llull va desenvolupar en una sèrie d'obres, que van des de l'*Art abreujada d'atobar veritat* de devers 1274 fins a l'*Art breu* de 1308. I, per demostrar no tan sols com l'*Art* es podia aplicar als camps individuals del saber humà, sinó també com cada camp d'aquests s'inseria en l'edifici general i hi actuava com a suport parcial, Ramon Llull es trobava amb la necessitat de ficar-se en tots els racons del saber medieval. També, és clar, pensava que com mes pogués atreure la classe intel·lectual i científica, tant entre les comunitats musulmana i jue-

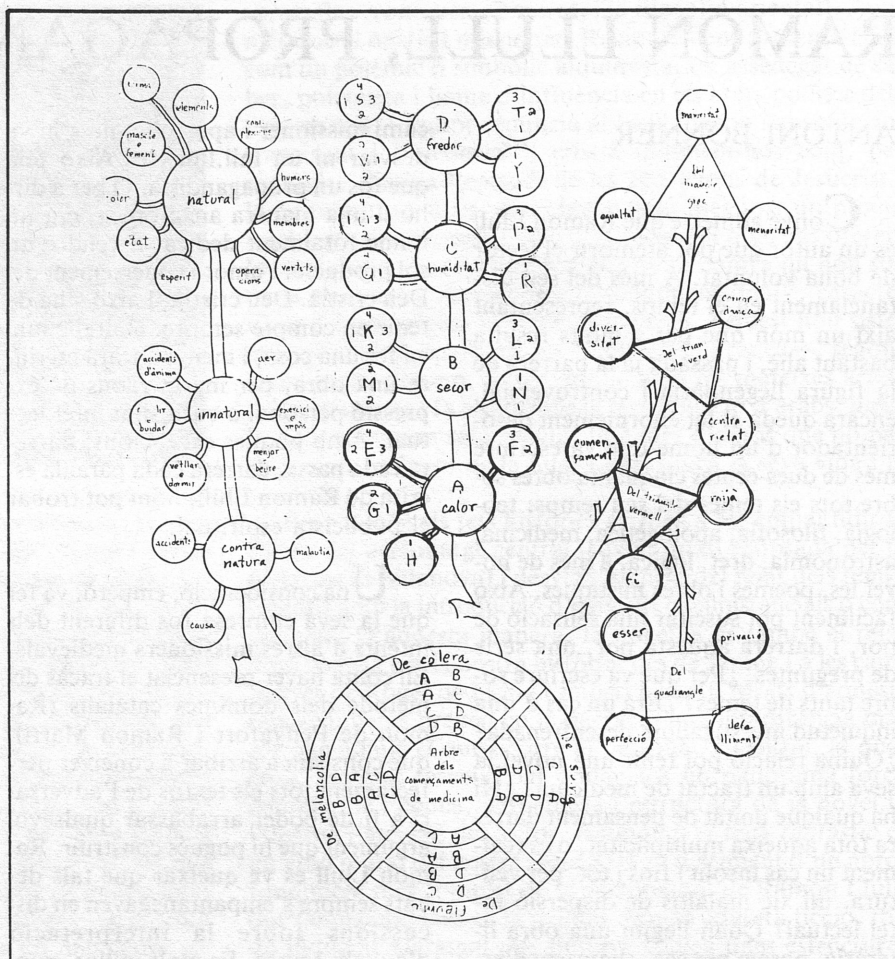
va com en els cercles universitaris occidentals, més possibilitats tenia de convèncer tots els altres de la validesa de la seva empresa.

Però aquesta no era l'única tàctica que va emprar en la seva campanya propagandística. També va emprar l'arma de demostrar que tota la creació no era més que una sèrie d'exemples que revelava l'Exemplar únic, que era Déu. És en aqueixa part del programa que s'insereixen les obres literàries. *Fèlix* o el *Llibre de meravelles* es podria resumir com una cadena d'exemples trets del *Llibre de la Creació*, exemples que ens expliquen els seus aspectes més importants, i que ens demostren com hauria de comportar-se (i no comportar-se) el seu component central, que és l'home. Al *Llibre de les bèsties* que forma part del *Fèlix*, els exemples en cadena (la majoria treta de faules animaleres orientals) s'uneixen de manera extraordinària en un exemple dirigit a la clau de volta de la societat medieval —els reis i prínceps. A *Blaquerna* (que així sembla que Ramon Llull escrivia el nom, i no *Blanquerna*) els exemples es dirigeixen a l'aspecte devocional de l'home, la seva relació amb Déu i el seu paper dins l'organització eclesiàstica de la societat. I al *Llibre d'amic i amat*, que paral·lelament s'hi insereix, altre vegada tenim exemples en cadena (d'origen també oriental, en aquest cas dels místics Sufís) que s'uneixen en una magnífica ensenyança de devoció mística. Fins i tot els seus escrits biogràfics, com per exemple la *Vida coetània*, els va produir per raons exemplificatives i propagandistes.

A fi de mostrar com es poden mesclar aquests dos caires de l'empresa lul·liana, prendrem una mostra curiosa dels *Començaments de medicina*, obra escrita poc després de la ja esmentada *Art abreujada d'atobar veritat*, i directament dependent d'ella en la seva manera de formular el sistema totalitzador de l'*Art* lul·liana. D'ella reproduïm una bella figura (presa d'un manuscrit a la Biblioteca Pública de Palma) de "L'arbre dels començaments de medicina". Tals figures eren subterfugis que Llull emprava sovint per deixar clar al lector els principis fonamentals del sistema i les seves interrelacions. Aquí tenim un arbre amb arrels que representen les quatre humors de la medicina me-

dieval. D'elles surten dos troncs: el primer (a l'esquerra) representa la medicina tradicional del seu temps; i el segon (a la dreta, i que es devedeix en dos) representa la formulació nova que proposa Ramon Llull. La branca central representa les qualitats dels quatre elements medievals (d'alt a baix, aigua, aire, terra, foc) i els seus graus d'intensitat en diversos composts (en els cercles menors adjacents). La branca a la dreta, representa una porció de l'Art lul.liana, la porció que s'hauria d'emprar a fi de combinar tots els altres components de la seva teoria mèdica. Són tres triangles d'una figura que en l'Art rep el nom de la Figura T, i un quadrangle de quatre conceptes de la Figura X. No importa explicar com funciona tot allò; és una mica complicat i no ve al cas. L'important es adonar-se fins a quin punt tot està sistematitzat i com l'Art proporciona un esquema general —un paradigma, com diuen els historiadors de la ciència— per a la medicina. I efectivament els nou primers capítols de l'obra són dedicats a demostrar com s'ha d'aplicar tal paradigma a fi de solucionar problemes mèdics. Però llavors ve una sorpresa majúscula —el capítol 10 s'intitula "De metàfora" i de sobte tornam a entrar en el món de l'exemple. De vegades una cosa mèdica és presa com exemple d'una altra cosa mèdica, de vegades una cosa externa a la medicina pot actuar com a "metàfora" per a la medicina ("En la primavera, en ço que veus florir e brotar e fullar los arbres, e car los profita poder e cavar, t'és metafòrice [un llatanisme per a "metafòricament"] revelat que.t dejes sagnar e banyar sovint, e que dejes poc menjar e beure..."), i de vegades un fet medicinal és pres com a metàfora de coses totalment externes a la medicina (fins i tot de la Incarnació o la Trinitat). Un pasatge de l'obra val la pena citar *in extenso*, perquè és ben revelador de la manera de pensar del Beat.

On major és lo nombre e és compost de pus diverses sumes, pus t'és greu a entendre. On aquesta metàfora te significa en la ciència de medicina que on major mesclament fas en la bevenda de simples medicines, menys pots obrar segurament. On aquesta metàfora medicinal tén significa altra en la ciència de dret; cor on més diverses leis e cases vols concordar a una fi, pus greument pots formar la fi. On aquesta metàfora de la ciència de dret t'en significa altre de la ciència natural, ço és a saber, que on més A B C D [són les lletres de la branca central de l'arbre] se diversifiquen en diverses

L'arbre dels començaments de medicina. Adaptat de Palma, Bibl. Publ. Ms. 1029, fo. 23^r i Dhúm Mhuire, Ms. B 95

espècies en demostrant les colors engendrades per elles [en l'original], cada lletra és dibuixat amb un color distint], pus fortment amaguen e neguen color esser en los elements simples.

De grau en grau, e de eixempli [= exemple] en eixempli, e de un començament en altre, te poria parlar alonçadament de metàfora... La vertut d'esta Art majorment decorre per metàfora, e açò és per ço cor los elements e les ciències universals amaguen e revelen molt sobtilment a l'enteniment lurs secrets e lurs operacions, per la qual escuredat cové que l'enteniment sia exalçat a entendre metafòricament, per ço que ls secrets li sien revelats, e que hom per elevat enteniment sàpia fer et soure [= resoldre] qüestions.

Tot un programa, i a més a més un que ens mostra el parentiu astret entre una obra mèdica com aquesta i una obra literària com el *Fèlix*. I si necessitam més confirmació, la trobarem al Llibre IV del *Fèlix* intitulat "Dels elements", i que, pel fet que la teoria dels quatre elements era el fonament

de la medicina medieval, tracta molts dels mateixos temes que els *Començaments de medicina*. Així que la producció lul.liana no és més que una immensa xarxa de conceptes i tècniques interrelacionats, tots organitzats entorn del seu sistema central, que és l'Art.

Com ja he dit, això no implica que el lector de gusts literaris hagi de desembolicar tots els fils de la teoria mèdica lul.liana, ni que l'historiador de la ciència doctorar-se en teologia per entendre Ramon Llull. El que no pot fer, però, és l'un queixar-se que *Fèlix* contengui un petit tractat sobre teoria elemental o l'altre que un tractat matemàtic com el *De quadratura et triangulatura circuli* tingues com a subtítol *De principiis theologiae*. Tot fa part de l'immens programa propagandístic lul.lià, i no adonar-se d'aquestes interrelacions és falsificar i empobrir la nostra imatge del Beat. I d'altra banda, admetre i tenir present aquesta complexitat, ens dona una visió molt més justa de la grandiositat de la seva empresa. ■

POLÍTICA

ANTI-OTAN O LA CONVERSIÓ
ALIANCISTA DE MR. GONZALEZ

ROBERT MOSQUERA

D'ençà de l'octubre de 1982, el projecte de política exterior del Partit Socialista Obrer Espanyol ha sofert una transmutació impetuosa que, si de bell antuvi pogué semblar sibil·linament calculada, avui se'ns apareix a la fi com a desmanyotada, plagada d'incongruències i grollerament concebuda. Amb la decisió de Calvo Sotelo d'incorporar Espanya a l'Aliança Atlàntica, UCD va posar en mans del PSOE el millor i més eficaç instrument de combat electoral (a més de l'exorbitant oferta de col·locació) que mai no haguessin somiat. Ja feia temps que el partit de Felipe González predicava la seva oposició a l'ingrés a l'OTAN, i aquell era el millor moment per demanar un suport, que fou aclaparador, al seu programa. Un cop aconseguida la victòria, la metamorfosi no trigà a produir-se. Prudent al principi, va assolir uns nivells de submissió política que avui han donat com a fruit la convocatòria d'un referèndum equívoc al qual ja resultava impossible sostreure's sense greus conseqüències electorals en un termini de pocs mesos.

Durant aquest interval de temps, han estat esgrimits diversos arguments fonamentals per tal de justificar el trànsit mític que, sobtadament, ha fet veure-hi al cec i caminar a l'invàlid. De tots ells, el d'una sobirania intacta és, potser, el més cínic i petulant. Així, s'assegura sense empegueïment que en aquests quatre anys transcorreguts des de l'adhesió al Tractat no s'ha produït cap retall a la nostra sobirania. Aquesta fal·làcia (fàcilment rebutjable) s'ha aguiat amb uns termes com *patriotisme*, *solidaritat* o *unitat europea*, sense que de cap d'ells, com resulta de llur caràcter mistificador, es pugui col·legir més que un afany de confusió d'empremta neofranquista. Perquè no hagué de transcórrer molt de temps des de la signatura del Tractat per tal que començàs a ignorar-se —en virtut d'inexplicades raons— allò que la majoria de l'electorat havia decidit *sobiranimament* quan encara era possible fer-ho. De llavors ençà, no han mancat afirmacions com la de Narcís Serra, segons la qual sortir de l'OTAN po-

dria suposar un mal exemple per als altres països de l'Aliança. Fa pocs dies, durant el debat parlamentari, Felipe González amenaçà, per la seva banda, amb conseqüències traumàtiques i greus perills per al país si la sortida es consuma. La dialèctica *felipista* és, com s'ha pogut comprovar al llarg d'aquests mesos, una dialèctica pobra i conformista, que exclou qualsevol desitjable canvi en benefici d'un *statu quo* assumit de manera visionària. El messianisme populista de fa quatre anys s'ha convertit, per art d'encantament, en cabdillatge que té com a suport la ignorància crèdula de les hordes i la sapiència del cabdill. Un patriotisme grosserot i l'apel·lació desesperada a allò imprevisible i tal vegada fatal, conformen per al PSOE prou arguments a favor d'una decisió presa per uns altres i avui assumida plenament. Es parla d'unitat europea

—una unitat no afavorida per la política de blocs, justament—, i de defensa d'uns interessos occidentals el nom dels quals se silencia. No obstant això, resulta difícil amagar que l'Aliança Atlàntica defensa un ordre assentat en una economia liberal-capitalista de la qual els EE.UU. són, indiscutiblement, el paladí sense escrúpols. Cal no oblidar quants de països, aliens o no a l'OTAN, han estat i són sacrificats als esmentats interessos per damunt de qualsevol consideració democràtica. Portugal, Grècia i ara Turquia són exemples clars que OTAN no és equivalent a *llibertat*, i que la unitat i la solidaritat europees no tenen res a veure (ans ben al contrari) amb l'Aliança Atlàntica.

Si hi afegim la promesa (saludable però vana) de no nuclearització del territori espanyol, així com l'indici de vinculacions entre la CEE i l'OTAN (advertides, pel que es veu, amb un retard d'un parell de dècades), resulta-

rà una combinació cabalística de l'eficàcia de la qual cal dubtar davant el referèndum. Ningú no pot creure avui que la integració dins l'OTAN (ja com a soci d'honor, ja com a *valet de chambre*) no impliqui necessàriament una estreta relació amb les armes nuclears. Les espases i les alabardes fa molt d'anys que descansen als museus, i no hi ha res, fora de la lògica de la

dissuasió nuclear, que permeti concebre un altre tipus de defensa militar a qualsevol dels dos blocs.

Per això, res que no sigui una actitud neutralista activa, contrària a la perpetuació dels blocs militars i al seu xantatge pot fer que l'escalada armamentista es detingui. No es tracta així de fomentar un nacionalisme passat, d'intencions regeneradores. S'ha de

tractar, més aviat, de posar damunt la taula una lògica heterodoxa que no entengui la realitat dels blocs militars com a insuperable i que propendeixi a denunciar-la i a combatre-la amb les úniques armes possibles: la insubordinació a la por i el desacatament de l'*ordre de les coses*. ■

ELS PACIFISTES I LA DEFENSA D'UN FUTUR HUMÀ

JOAN BUADES*

"...som vulnerables, però no ens allunyen de la vida. Del nostre costat hi ha la tendresa, la unió, la no-violència, la participació, la solidaritat i la lluita contra tot allò que ens separa i ens escindeix. La divisa és: esser amorosos i subversius"

Petra Karin Kelly

Vivim temps ombrívols. El darrer segle ha vist un vertiginós desplegament tècnic i científic de l'ingeni humà; a la vegada, emperò, sembla com si l'industrialisme tecnoburocràtic dominant hagués arribat al que els ecòlegs anomenen *entropia*. El "desordre" que assegurava l'hegemonia universal d'Occident ha arribat al cor d'aquest i la seva perpetuació amenaça ja la pròpia vida física dels seus timoners. Aquest món ja no és segur per a ningú, de l'home eritreu de menys de 30 kilos al cancerós Reagan: la fam, l'atemptat, la pol·lució i/o la Guerra són a l'aguait.

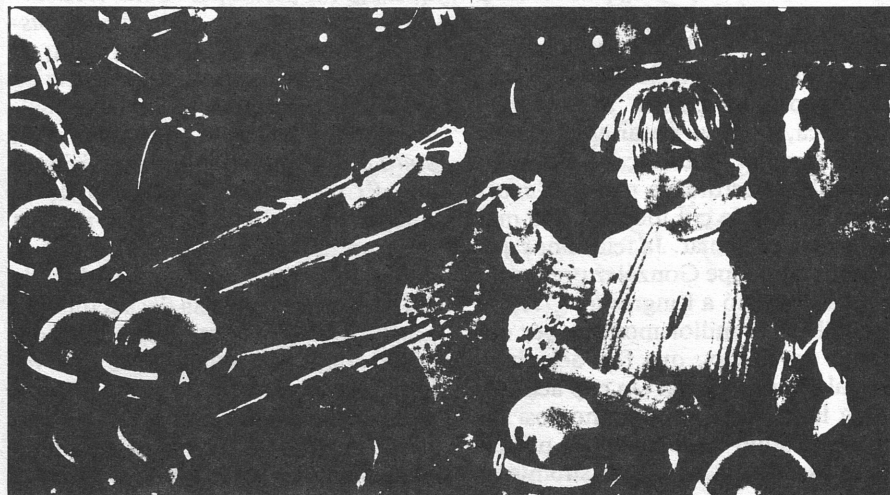
A l'ensem, la destrucció del nostre habitat, la natura, ha esdevengut una bomba de temps per al futur de les noves generacions humanes. Malgrat el seu repudi social, la Mort senyoreja els esbufecs vegetatius d'aquest Sistema.

"I el Progrés, la idea-força que sustentava socialment aquell, ha deixat d'esser Déu: ni és indefinit (crisi ecològica, espant nuclear) ni il·limitat (ha assolit els seus límits territorials màxims: per primer cop, *una civilització és la civilització*, de Vuanatu a Seattle). Aclaparats per la realitat, d'Occident estant, s'estén la Gran Sospita: és aquest Progrés, progrés, o mena a la catàstrofe?"

En peu de pau per la sobrevivència

Aquesta consciència "terminal" que recorre activíssims -tot i que encara reduïts sectors de la població occidental ha permès l'eclosió de diversos moviments socials lligats al que s'anomena "estratègia de sobrevivència". El moviment per la pau n'és un d'essencial.

El pacifisme reapareix massivament quan Europa, per primera vegada des del 1945, veu acostar-se la Guerra *al seu propi territori*. Quan, de Polònia a Portugal,

mercès a la teoria USA d'una guerra nuclear limitada i per això mateix guanyable i la subsegüent instal·lació d'euromissils, es reconeix com un immens fitó nuclear, escenari de la futura guerra "local" entre les superpotències. Reapareix el pacifisme quan més marcada és la decadència econòmica i cultural sobretot del continent, quan els valors universals de defensa de la vida i de la fraternitat, de pau reculen davant els tambors que toquen victòria. Renex la defensa de la pau quan la militarització fa estralls entre els intel·lectuals, en la seva gran majoria còmplices callats o simples lloros vergonyosos dels plans mortífers dels Senyors de la Guerra. Per això el moviment per la pau ha esdevengut divisa de l'instint de sobrevivència, de la defensa de la joia de viure.

La nova realitat ha desbordat la vella política d'oposició (marxista o socialdemòcrata) i les formes d'activisme social tradicionals (el parlamentarisme, l'estatalisme, l'organització jeràrquica i de masses). La defensa de la pau, com un problema central de simple supervivència com a espècie, ha produït i segeix produint estranyes aliances entre "dretans i esquerrans", entre "marxistes" i "no Marxistes", joves i vells i assenyalant interessants experiències de participació capdavantera de les dones en aquesta afirmació de la vida i la fraternitat.

Redefinir la realitat, trobar les estratègies més flexibles, participatives i imagina-

tives per avançar vers el desarmament i la pau, aprofundir en les alternatives positives de la Guerra i estructurar un nou internacionalisme basat en el respecte de la diferència, la llibertat, la fraternitat com a única espècie humana per damunt de tot que som així com establir una relació no depredadora amb la natura són punts clau en la defensa d'un futur humà, per nosaltres i pels qui vendran.

Bye, bye, OTAN, bye, bye

Si bé no som simplemet un moviment antiOtan (a diferència de "Plataformes cíviques" i companyia) ni creiem que (com he intentat suggerir) l'OTAN és un afer simplement polític ans personal, com a espècie l'Assemblea per la pau i el desarmament crida a la participació a votar NO! al referèndum. Vos imaginau que gauryàs el no i holandesos i alemanys i tants altres pobles ens recordassin com els primers que vam forçar els governants a sortir d'un bloc militar, a respectar els anhels populars i després a tirar endavant un programa actiu d'ajut al Sud? Mai cap poble de la Terra ha pogut decidir sobre la seva defensa: aprofitem-ho i defensem més tard la nostra voluntat pacífica davant el Poder!

Per uns temps més clars i bells. ■

*Membre de l'assemblea per la pau i el desarmament

LA CESSIÓ DE TRIBUTS DE L'ESTAT A LA COMUNITAT AUTONÒMA DE LES ILLES BALEARS

CARME FERNÁNDEZ

Amb la aprovació per les Corts Generals de la Llei 51/1985, de 27 de desembre, sobre regulació de la cessió de tributs a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (1), aquesta accedeix finalment a un dels mecanismes de finançament autònom previst a la pròpia Constitució espanyola, l'Estatut d'Autonomia de les illes Balears i la Llei Orgànica de Finançament de les CC.AA. (LOFCA) (2).

El mecanisme de la cessió de tributs és format per dues fases o requisits: el primer d'ells, la previsió estatutària, i el segon, la llei de cessió, tal com estableix la LOFCA a l'art. 10.2 (3).

En el cas de les Balears, l'Estatut d'Autonomia estableix, a l'art. 56, que la Hisenda de la Comunitat Autònoma serà constituïda pels recursos següents:

"a) Els ingressos provinents del seu patrimoni.

b) Els ingressos derivats de les activitats de dret privat que pugui exercitar.

c) Els tributs propis.

d) Els tributs cedits totalment o parcialment per l'Estat.

e) Els recàrrecs sobre els ingressos de l'Estat.

f) Les participacions d'ingressos de l'Estat.

g) El producte de les operacions de crèdit.

h) El producte de les multes i de les sancions dins l'àmbit de l'exercici de les seves competències.

i) Les assignacions que s'estableixin en els Pressuposts Generals de l'Estat.

j) Les transferències provinents del Fons de Compensació Interterritorial i d'altres fons per al desenvolupament de la Comunitat Autònoma."

Evidentment, a nosaltres ens interessa l'apartat d) d'aquest article, el qual es refereix als tributs cedits per l'Estat. Per aclarir quins tributs són els que se cedeixen, hem d'acudir a la Disposició Addicional Tercera del mateix Estatut d'Autonomia, on s'estableix que els tributs esmentats són:

"a) Impost sobre el patrimoni net.

b) Impost sobre transmissions patrimonials.

c) Impost sobre successions i donacions.

d) Impost general sobre les vendes en fase minorista.

e) Impost sobre consums específics en fase minorista, a excepció dels recaptats mitjançant monopolis fiscals.

f) Impost sobre casinos, jocs i apostes, amb exclusió de les apostes esportivo-benèfiques.

g) Qualsevulla altres impostos la cessió dels quals sigui aprovada per Llei de les Corts Generals."

A més, l'Estatut d'Autonomia assenyalava a l'art. 63 que la Comunitat Autònoma assumirà per delegació de l'Estat la gestió, la liquidació, la recaptació, la inspecció i la revisió, quan pertoqui, dels tributs cedits.

Així, doncs, veim que la primera fase o condició de la cessió de tributs, la previsió estatutària, s'ha complert i no presenta cap problema.

Quant a la llei de cessió, cal dir que, per aconseguir que el procés de cessió de tributs a les Comunitats Autònomes es desenvolupés de manera homogènia, uniforme i coordinada, les condicions i l'abast de la cessió varen ser fixats a la Llei 30/1983, de 28 de desembre, que regula la cessió de tributs a les comunitats Autònomes (4).

Amb posterioritat, les lleis particulars de cessió a cadascuna de les CC.AA. es remetien a la llei general esmentada. El que succeeix és que per tramitar el projecte de llei de cessió cal que s'arribi a un acord a la Comissió Mixta paritària Govern central-Comunitat Autònoma sobre la cessió de tributs, acord que en el cas de les Balears no s'ha aconseguit fins el propassat dia 17 de desembre de 1985. Un cop assolit l'acord esmentat, s'ha pogut procedir a l'elaboració i l'aprovació per les Corts Generals de la Llei de cessió de tributs a la Comunitat Autònoma de les illes Balears. La dita llei ha estat aprovada sense cap modificació ni esmena pel procediment de lectura única previst a l'art. 150 del Reglament del Congrés dels Diputats (5). Igualment, el text tramès pel Congrés al Senat tampoc sofrí cap variació (6).

Cristófor Soler: Conseller d'economia i Hisenda del Govern Balear.

Per tant, la cessió de tributs a les Balears ja ha estat aprovada per la Llei 51/1985, de 27 de desembre. Analitzem el seu contingut.

Aquesta llei consta de dos articles i d'una disposició transitòria. L'article 1 estableix que "l'abast i les condicions de la cessió de tributs a la Comunitat Autònoma de les illes Balears, als quals es refereix l'article 62 i la disposició addicional tercera del seu Estatut d'Autonomia, són els establerts a la Llei que regula la cessió de tributs de l'Estat a les Comunitats Autònomes".

Per consegüent, per aclarir el contingut concret i material de la Llei de cessió de tributs a les Balears hem d'acudir a la llei general aplicable a totes les Comunitats Autònomes. De l'examen d'aquesta norma podem destacar les consideracions següents:

1ª) El concepte de tributs cedits o de cessió de tributs fa referència a la cessió del rendiment dels tributs esmentats, és a dir, allò que se cedeix és el rendiment produït pel tribut i no el tribut en si. L'art. 10 de la LOFCA ja feia menció d'aquest tema en definir els tributs cedits com a aquells "establerts i regulats per l'Estat, el producte dels quals correspongui a les Comunitats Autònomes". Així, l'article 1 de la Llei que regula la cessió de tributs assenyalava que "amb l'abast i les condicions establertes en aquesta Llei se cedeix a les Comunitats Autònomes el rendiment al seu territori dels següents tributs". Finalment, l'art. 2 d'aquesta mateixa llei estableix que "s'entén per rendiment cedit dels tributs que

s'assenyalen a l'article anterior l'import de la recaptació líquida derivada dels deutes tributaris corresponents als distints fets imposables cedits".

2ª) La normativa aplicable als tributs cedits (art. 3 de la llei que els regula) és formada per la Llei General Tributària (7), els convenis internacionals per tal d'evitar la doble imposició, la llei pròpia de cada tribut, els reglaments generals dictats tot desenvolupant la Llei General Tributària i les lleis pròpies de cada tribut, i la resta de les disposicions de caràcter general, reglamentàries o interpretatives, dictades per l'Administració de l'Estat.

3ª) La titularitat de les competències de gestió, liquidació, recaptació, inspecció i revisió dels tributs el rendiment dels quals se cedeix a les Comunitats Autònomes correspon a l'Estat (art. 11.1 de la llei que els regula). Això no obstant, les competències susdites es deleguen a la Comunitat Autònoma, tal com preveu l'art. 63 de l'Estatut d'Autonomia de les illes Balears (8).

L'art. 2 de la Llei de cessió de tributs a les Balears assenyalen que "la llei present entrarà en vigor el dia 1 de gener de 1986 per a tots els impostos susceptibles de cessió, excloent-hi les taxes i exaccions sobre el joc. L'entrada en vigor de les referides taxes i exaccions es produirà el primer dia de l'exercici següent a aquell en què el cost efectiu dels serveis transferits superi el rendiment total dels tributs susceptibles de cessió". Aquest article, de redacció complicada, suposa, primer de tot, que amb data d'1 de febrer de 1986 entra en vigor la cessió dels tributs següents:

- Impost extraordinari sobre el patrimoni de les persones físiques.
- Impost general sobre les successions.
- Impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats (només alguns fets imposables).

La raó d'això rau en el sistema de finançament autonòmic dibuixat per la LOFCA, el qual suposa, entre altres coses, que l'Estat, fins que s'hagi complert el traspàs dels serveis o, en tot cas, fins que hagin transcorregut 6 anys des de l'entrada en vigor dels respectius Estatuts d'Autonomia, garanteix el finançament dels serveis transferits a cadascuna de les CC.AA., amb una quantitat igual al cost efectiu del servei en el moment de la transferència. Si els rendiments obtinguts per la recaptació dels tributs cedits en una determinada comunitat són més grans que el cost efectiu dels serveis traspassats per l'Estat a l'esmentada

Interior de la Delegació d'Hisenda a Balears.

comunitat, és clar que el sistema falla, perquè beneficia manifestament l'esmentada comunitat, en perjudici de les altres.

D'aquí que en la majoria de les lleis particulars de cessió s'hagi establert una clàusula sobre llur entrada en vigor del tenor següent: "La Llei present entrarà en vigor el dia 1 de gener de 1984, sempre que en aquella data el cost efectiu dels serveis transferits a la Comunitat Autònoma de... excedeixi el rendiment dels tributs susceptibles de cessió" (9).

Posteriorment, les lleis particulars de cessió han previst una altra possibilitat per a la seva entrada en vigor. Es tracta d'establir dos grups distints amb el producte dels tributs cedits: d'una banda, els impostos; i, de l'altra, les taxes i exaccions sobre el joc. D'aquesta manera és possible que el cost efectiu dels serveis transferits a la Comunitat Autònoma no sigui inferior al total del que han recaptat els tributs cedits, però sí que ho sigui respecte únicament de la recaptació dels impostos cedits, excloent-hi les taxes i les exaccions sobre el joc.

Aquesta possibilitat és la que recull la Llei de cessió de tributs a les Balears, de tal manera que, com ja s'ha dit, els impostos cedits entren en vigor el dia 1 de gener de 1986 i les taxes i les exaccions sobre el joc ho faran el dia 1 de gener de 1987, o de 1988, etc., el primer dia, doncs, de l'any següent a aquell en el qual el cost efectiu dels serveis traspassats superi la totalitat de la recaptació per tributs cedits, és a dir, impostos més taxes i exaccions sobre el joc.

Finalment, cal assenyalar que la cessió de tributs recollida a la Disposició Addicional Tercera de l'Estatut d'Autonomia de les Balears pot ésser modificada sense seguir el rígid procediment de reforma de l'Estatut (10), atès que s'hi ha previst una clàusula de salvaguarda en establir, en aques-

ta mateixa Disposició Addicional Tercera, que "el contingut d'aquesta disposició podrà modificar-se mitjançant un acord del Govern amb la Comunitat Autònoma, que serà tramitat com a projecte de Llei a les Corts Generals. Per a aquests efectes, la modificació de la disposició present no s'entendrà com a modificació de l'Estatut".

(Departament de Dret Financer i Tributari de la Facultat de Dret. Universitat de les illes Balears.)

NOTES

- (1) B.O.E. núm. 3, de 3 de gener de 1986.
- (2) Llei 8/1980, de 22 de setembre. B.O.E. núm. 236, de 31 d'octubre de 1980.
- (3) L'art. 10.2 de la LOFCA diu així: "La cessió s'entendrà efectuada quan hagi tingut lloc en virtut de precepte exprés de l'Estatut corresponent, sense perjudici que l'abast i les condicions de la cessió s'estableixin en una Llei específica".
- (4) B.O.E. núm 311, de 29 de desembre de 1983.
- (5) L'art. 150 del Reglament del Congrés dels Diputats estableix que: "1. Quan la naturalesa del projecte o proposició de llei presa en consideració ho aconselli o la seva simplicitat de formulació ho permeti, el Ple de la Cambra, a proposta de la Mesa, oïda la Junta de Portaveus, podrà acordar que es trameti directament i en lectura única.
2. Adoptat tal acord es procedirà a un debat subjecte a les normes establertes per als de totalitat i se sotmetrà a continuació el conjunt del text a una sola votació.
3. Si el resultat de la votació és favorable, el text s'haurà aprovat i es trametrà al Senat. En cas contrari, s'haurà rebutjat" (B.O.E. núm. 55, de 5 de març de 1982).
- (6) B.O.C.G. Senat. Sèrie II: Textos Legislatius, núm. 317 (c), 19 de desembre de 1985.
- (7) Llei 230/1963, de 28 de desembre (B.O.E. núm. 313, de 31 de desembre de 1963), modificada per la Llei 10/1985, de 26 d'abril (B.O.E. núm. 101, de 27 d'abril de 1985).
- (8) Vegeu els arts. 12 a 17 de la Llei que regula la cessió de tributs a les Comunitats Autònomes, sobre delegació de competències.
- (9) Vegeu l'art. 2.1 de les lleis de cessió de tributs a Astúries, Cantàbria, La Rioja, Múrcia, València, Aragó, Castella-La Manxa, Canàries, Extremadura, Madrid i Castella-Lleó (B.O.E. núm. 311, de 29 de desembre de 1983).
- (10) Vegeu l'art. 68 de l'Estatut d'Autonomia de les illes Balears. ■

AQUELL MILITAR OBLIDAT

TOMEU VIDAL I PONS

“El temps no és més que la irreversibilitat de tot quant ocorre”.

(Agnes Heller)

Bernat Durant em telefonà quan pogué confirmar la notícia entre brindis de cava i pastissos. Eren les sis del matí. El dictador havia caigut biològicament en una darrera batalla que ja no era la seva. Fins a quin punt poden haver canviat les coses, que el meu cosí Duran ja ni em saluda per no sé quin doi familiar que no cal esmentar.

Aquel vell califa, sempre vell, sec com un jonc, destacava perquè res en ell no cridava l'atenció, res no despertava l'interès aliè a simple vista. Només la seva omnipresència divina: era per tot.

Qui va esser estandard de la vulgaritat, no sé si cast o impotent, arribava a la seva fi. Només tres elements no pogué vèncer: la raó, la vida i l'infern.

El Cabdill de les Espanyes per la Gràcia de Déu rebrà el càstig que imposa la història a aquells dels seus personatges que no reculen en l'esforç per mantenir la seva curtedat de mires. El càstig diví és indiscutible per a qui desfermà i dirigí una de les més terribles repressions que han conegut aquestes terres africanes i africanitzades per ell. Una interpretació distinta seria difícil d'acceptar.

Mon pare discrepa, en part, d'aquests plantejaments. Les nostres dis-

cussions generacionals entre un jove “kamikaze” i un madur liberal que, conseqüentment, mai no s'ha afiliat a res, sempre acaben en un “cul de sac”. El silenci com a única resposta possible a la pregunta: “que és que podràs tornar arrera i recuperar el temps segrestrat?”.

Saben que són la generació perduda, la generació que mai no ha governat. És la generació més coaccionada de la història espanyola del segle XX. Empresonats per la rigidesa familiar, enganats per la hipocresia social, malmenats per la fam i les mancances de la seva joventut, minvants per aquella ensenyança nacional-catòlica i abandonats en un erm cultural i d'informació només pogueren gaudir la felicitat de l'infeliç, del qui no coneix res de més enllà de l'immediat.

Són els vertaders exiliats interiors. La generació del sofriment, del treball i del silenci. A ells els pertoca el primer crèdit de la fallida franquista. Nosaltres hem de reivindicar la seva història i les seves privacions per començar a entendre que no tenim dret al pessimisme, l'abúlia i la desesperança. Si oblidam la ràbia continguda per no poder parlar, llegir, criticar, escriure..., viure en llibertat, els convertirem en la generació decebuda. Si perdem el nord els reduïrem a l'esterilitat.

Avui, quan encara s'exposen felços els qui perderen una guerra, ens queixam amb raó d'una altra ocasió

perduda i que aquest país mancat de polítics i estadistes només aconsegueix produir icones.

En Paco jeu en el lloc de les mòmies amb llosa segura a damunt com un edredó. Ens resta per desmuntar el franquisme sociològic de què s'aprofità U.C.D. i de què s'aprofita el Partit Socialista. En Franco no era feixista. Ni tan sols això. Esterelitzà, tot allò que pogué esser i no va esser, tota lliure expressió, tot anhel justificat o no, tot interès per coneixement, defensà la ignorància i la desídia.

En Franco ens ha deixat aquesta casta de por que és el fals pudor cap a tot allò col·lectiu. I sense certa inclinació a la cosa pública i general, a aquest sector de la personalitat de l'individu anònim que és la seva força d'expansió, no podrem construir una societat harmònica, més rica, més lliure i més justa.

L'únic que de veres no li podré donar és que fos del Madrid...

A l'escola formàvem, semi-marcialment, en fileres, mentre escoltàvem l'himne nacional distorsionat per un disc molt espanyat. “L'hermano Tarsicio” lladrava ordres. Ell també era en Franco. Avui la raó i la intel·ligència han passat per damunt a quasi tots els “hermanos Tarsicios”. A tots aquells qui desconeixien què significa el respecte vers que està col·locat en un lloc inferior.

Aquest era en Franco. ■

LLUC

Bolletí
de
subscripció

NOM
DIRECCIÓ
POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1986. Pagarà l'import (2.050 pts.) (estranger 2.400 pts).

.....enviant gir postal o taló bancari barrat

.....per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació mensual (11 números).

CULTURA

CENTENARI A GALÍCIA

JOSEP M^a. PALAU I CAMPS

L'any passat, 1985, quan nosaltres, a Mallorca, intentàvem organitzar algun acte en memòria de Miquel Ferrà amb motiu del centenari de la seva mort, heus ací que a Galícia l'"Asociación de Escritores en Lingua Galega" celebrà un acte en el centenari de la mort de la poetessa Rosalia de Castro, que va omplir tota una època de la literatura gallega.

A Compostela, a la plaça de Mazarelos, just davant de la Facultat de Filologia, s'aplegaren dues dotzenes de poetes en llengua gallega per tal de commemorar l'efemèrides.

Davant més de dues-centes persones aquests poetes, homes i dones, van recitar poemes propis i, també, d'altres de Rosalia de Castro, la poetessa el centenari de la mort de la qual es commemorava.

Fou la nit del passat 17 de juliol i dintre dels actes del congrés "Rosalia e o seu tempo", que va tenir lloc aquesta commemoració i Xosé Manuel Beiras havia preparat una cinta sonora, que fou escoltada quasi amb unció pels assistents, en la qual figuraven poemes del mateix Beiras i altres de Rosalia de Castro.

Però, i sobretot, es tractava de desmitificar Rosalia, de reivindicar la personalitat de la poetessa tan injustament manipulada al llarg dels anys. Se'ns ha volgut presentar Rosalia de Castro com una dona submissa, tancada en si mateixa i en els estrets esquemes de la seva època, i els poetes gallescs, que són, naturalment, els que millor la poden conèixer, han volgut, amb aquesta commemoració, donar la idea exacta de com fou Rosalia i, encara més, de quin significat té la seva poesia dintre el que en podríem dir el nacionalisme gallec.

Rosalia fou una dona identificada amb la seva terra i una lluitadora compromesa amb les classes populars del seu país. Fou una dona que va estimar profundament la Galícia i que, a Galícia, va dedicar tots els seus esforços lluny d'aquella visió d'una terra tranquil·litzadora, submissa, bucòlica i folkloritzant que se'ns ha presentat sempre violant totes les dades que ens haurien pogut donar una visió clara, tant del pensament com de l'actitud de Rosalia davant els seus compatricis i davant aquells que, al llarg dels anys, i ja des d'en vida de Rosalia, ens pre-

sentaren la poetessa i la seva terra com el ca apallissat que, a més, llepa la mà de qui li pega.

Però Rosalia no fou així, ni tampoc fou així almenys la minoria nacionalista que, avui encara, lluita per una Galícia moderna, encarada al futur i que vol ser senyora del seu destí.

Que "Rosalia de Castro foi —a segue a ser— unha escritora manipulada, con deliberada ocultación e terxiversación de aspectos fundamentals da sua personalidade e da sua obra..."

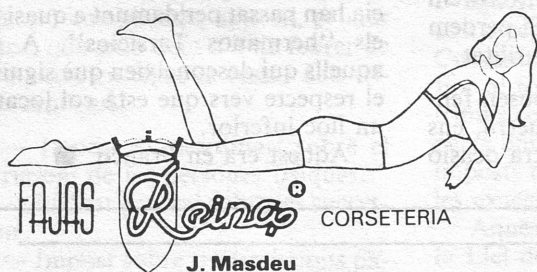
Que "Estamos certos de que a sua obra e a sua actitude foron fundamentalmente conflictivas e descubridoras dunha realidade ainda hoxe oculta e negada".

Que "Importa-nos muito esclarecer que Rosalia tivo sempre unha consciència mui clara de estar contribuinto coa sua obra en galego a construcció dunha literatura nacional..."

I que "Contra os que pretenderon silenciá-la, Rosalia de Castro, cen anos despois da sua morte, ergue a sua voz mais viva que nunca".

I per a tancar aquest escrit voldríem, per la nostra part, reproduir només dos versos d'un poema de Rosalia de Castro. Aquells que diuen:

"Probe Galicia non debes xarmar-te nunca española..." ■

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de mallorca

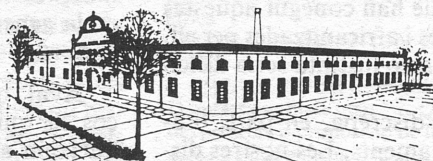
al servei

de la dona

jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

SOCIETAT

JOAN MIRALLES: (President de la Comissió territorial del II Congrés)

“VOLEM EL COMPROMÍS SOCIAL ENTRE CIÈNCIA I POBLE”

ANTONI Mª THOMAS

Ha estat presentat a Mallorca el II Congrés Internacional de la Llengua catalana. Manacor, vila de mossèn Antoni Mª Alcover, acollí just començat el mes, la primera manifestació pública d'aquest esdeveniment, aquest treball no sols lingüístic, no sols científic —recorda l'entrevistat— i que vol arrelar-se també —així es proclama— dintre de la societat de les Illes, que forma una realitat difícil, estranya en alguns aspectes, de problemàtic progrés (fora de l'econòmic, que sembla obligat donar per sabut), de múltiples variables, algunes de les quals, sempre relacionades amb la llengua, aquí plantejam.

Joan Miralles i Monserrat, Cap del Departament de Llengua Catalana de la Universitat de les illes Balears i president ara de la Comissió Territorial de les Illes del II Congrés, ens ofereix a l'entrevista els seus punts de vista, explica algunes de les mancances a partir de les quals també nàixerà el Congrés i apunta les raonables esperances que cal suposar.

Referir-se al Congrés és per força i atès el volum del material possible, sintetitzar o almenys escollir alguns dels molts d'aspectes tractables. D'ells he escollit partir del fet que el Congrés a les Illes sorgeix d'una determinada realitat i són aspectes d'ella els que aquí es relacionen. D'altra manera hi havia el perill de caure en el triomfalisme “avant la letre”, una temptació ben comuna avui dia.

Parlar del Congrés és dibuixar també la realitat de la nostra llengua aquí i ara, a les Illes. Cal demanar-te quin judici en fas d'això.

La contesta és difícil de donar, entre altres raons, perquè ens manca informació, és a dir, jo crec que qui més qui menys que opina sobre aquesta qüestió ho fa més bé de manera intuïtiva perquè encara ens manca una enquesta objectiva, àmplia, ben feta, que ens digui quants de catalanoparlants hi ha. Això tan senzill no ho sabem encara. Tampoc sabem quantes persones els poden parlar i no saben, d'altra banda, quants de castellanoparlants no el saben o no l'entenen.

¿Ens trobam per tant gairebé a les fosques?

Per això ofereix un interès prioritari fer una enquesta. Una enquesta com la que actualment ha encarregat el Consell Insular però que s'hauria de fer extensible a les altres illes i s'hauria d'activar, i publicar-ne les conclusions com més aviat millor. De tota manera, jo pens que hi ha motius per esser optimista, encara que també pessimista, però vaja, voldria creure que les raons per esser optimista són més poderoses que les altres.

¿Però no es fa massa notòria l'absència encara ara, tot just a punt de començar el Congrés, d'una enquesta d'aquest tipus?

Bé, una enquesta d'aquest tipus, és clar, té un cost, costa doblers i evidentment ha d'haver-hi persones que confeccionin l'enquesta i que estiguin preparades. I a les Illes, a la Universitat, tampoc anam massa sobrats de sociolingüistes. Una cosa és dedicar-se a l'estudi de la llengua a ni-

Joan Miralles a l'Acte de Constitució del Consell d'Entitats Promotores del II Congrés Internacional de Llengua Catalana al teatre Municipal de Manacor

vell intern (un es pot dedicar a la història de la llengua o a la gramàtica, o també a la morfologia, a la fonètica) i altre esser un sociolingüista.

¿Vols dir que manquen sociolingüistes professionals?

Naturalment, manca gent entesa en aquesta qüestió. Però també crec que ha faltat l'impuls institucional que faria possible l'enquesta de què parlam. És una cosa complicada, complexa, que evidentment du el seu temps. Ara bé, crec que avui això està ben canalitzat, és a dir, existeix aquesta enquesta que s'està fent sols a Mallorca, bé és vera. Però a Menorca es pretén ara continuar una enquesta inicialment sols dirigida a Maó. A Eivissa, per contra, ens trobam amb una situació francament negativa quant a aconseguir aquesta informació bàsica.

El Congrés, pel que fa a les Illes, es fonamenta, per tant, sobre una realitat lingüística no gaire coneguda en la seva vessant social.

Es per això que es fa el Congrés. Entre altres coses, per donar solucions hem de saber, tenir informació sobre el mal que patim, no?

Patim desinformació.

Veim coses, sospitam coses, temptejam problemes diversos, però respecte a aquestes qüestions quantitatives s'ha de fer, efectivament, encara, aquesta feina, i fer-la ara ja.

DES DEL SEGLE XIII

I després hi ha la qüestió de la valoració de la nostra llengua.

Es sabut que hi ha, diríem, dos grans prejudicis molt perillosos des del caire sociolingüístic tant a les Illes com a altres àrees perifèriques. Són, primer, pensar que el català està més dialectitzat del que realment està, i d'altra banda, pensar també que el català, o vaja, el mallorquí, diguem-ho en termes familiars, és bo només a efectes de riure o de manera informal, però no de cara a coses modernes, funcionals, tècniques, científiques. Davant això cal recordar que existeixen ja diccionaris tècnics o, per exemple, que hi ha una empresa que du a terme a la Universitat de Barcelona, a la Generalitat i a l'Institut d'Estudis Catalans un centre de terminologia que es farà extensiu també a tots els països de parla catalana.

És la que es diu varietat comuna del català o català estàndard.

Hi ha gent que pensa que remoure ara el tema del català estàndard és un invent modern i una cosa que ens treim de la màniga els quatre lingüistes que ens dedicam a aquets quefers. I, en realitat, nosaltres no pretenem més que seguir una tradició que es remunta des de la conquesta catalana, des del segle XIII, des de l'època medieval, de quan hi havia la llengua de la Cancilleria que funcionava —i s'ha de tenir molt en compte— no sols a nivell escrit, sinò també parlat. Encara la gent es pot adonar, pot observar, pot detectar que existeixen traces d'aquesta llengua cancelleresca, d'aquesta llengua estàndard, per exemple, quan es resa una oració en català, el parenostre, està en català estàndard, no en català dialectal. Un altre exemple són els sermons..., ara els capellans joves tenen tendència a utilitzar les formes dialectals però rompen amb una tradició que de fet s'ha conservat fins avui. És una llengua normal, alta, noble, unitària..., que encara conserven molts de capellans d'una certa edat.

EL PODERÓS DECRET

Planteges el problema de l'ús de la llengua.

És que tota llengua té una part que és interna, la gramàtica, i una altra cosa és l'ús d'aquesta llengua. Aleshores, modernament el que és evident és que una llengua per conservar-se i ésser una llengua clara, funcional, moderna, per a tots, ha de tenir els mitjans de comunicació al seu favor, l'escola també i ha de tenir les institucions que li donin suport. Si no és així, arriba a desaparèixer, perquè no hi ha mai un buit lingüístic. Si una llengua és perseguida, n'hi ha una altra que triomfa, és a dir, que no ens quedarem muts, parlarem una altra cosa si desapareix aquesta llengua.

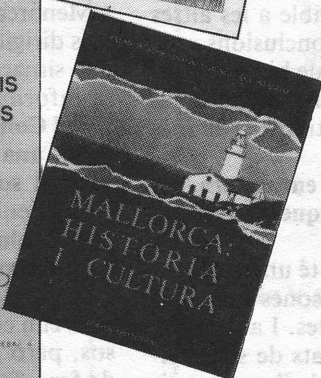
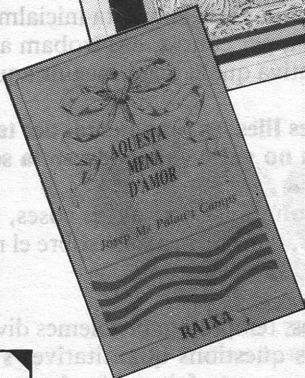
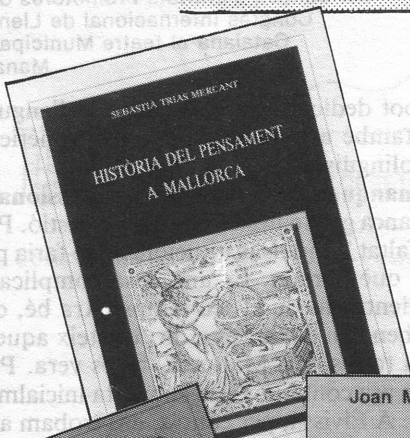
I cap d'aquests tres elements essencials per al desenvolupament es donen en excés.

Tots som fruit d'una època determinada i aquesta època es diu franquisme, però no sols franquisme, crec jo. Hi ha gent que es pensa també que a partir del 39 —aquí el 36— les coses canvien totalment i que fins aleshores havien anat damunt rodes, i tampoc és així. De fet, no és així. Ens hauríem de remuntar a fets molt passats i concretament al Decret de Nova Planta de 1716, quan perdérem les institucions pròpies i en realitat l'autogovern polític, jurídic, lingüístic. En aquella època les coses no es podien fer d'un dia per l'altre i s'ha d'esperar temps perquè la gent aprengui el castellà, i això es veu molt clarament en el llibre del senador Ferrer que acaba de sortir ara, *La persecució política de la llengua catalana*, en què es veuen ben clarament les mesures que ha pres l'Estat espanyol contra la llengua catalana i en definitiva contra les llengües que no fossin el castellà.

EL CONGRÉS INSTITUCIONAL

Si ens fixam ara en l'element essencial que formen les institucions veim que, malgrat la minvada contribució a l'aixecament de la llengua, els qui les detecten estan a co-

DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

HISTÒRIA DEL PENSAMENT A MALLORCA

Sebastià Trias Mercant

AQUESTA MENA D'AMOR

Josep M^a. Palau i Camps

RÈPTILS I AMFIBIS DE LES BALEARS

Joan Mayol Serra

MALLORCA: HISTÒRIA I CULTURA

Jaume Alzina
Antoni Limongi
Antoni Vidal

LA BRUIXA QUE VA PERDRE LA GRANERA I ALTRES CONTES

Elisabet Abeyà

Torre de l'Amor, 4, Palma de Mallorca

mitès d'honor del Congrés. Sobre això han sorgit crítiques.

Crec que això va a favor del Congrés. Depen de com ho miris, no?

És que no es pot dir ara com ara que, per exemple, el president de la Comunitat Autònoma sia un entusiasta.

Bé, el que s'ha volgut en aquest sentit és que precisament les institucions públiques, que tenen la comesa de la normalització lingüística, es comprometin a fer possible aquesta normalització, no sols amb la seva adhesió personal i formal, sinó també que hi posin els mitjans necessaris de personal, doblers, mesures polítiques, permisos concrets de l'ensenyança del català, etc. Podríem dir també: I per què no han d'estar-hi? Però aquesta actitud no és de cap manera servil, això ha de quedar claríssim. En tot cas, aquestes persones tenen l'obligació estatutària de la normalització del català. I el Congrés el que vol és que d'una vegada hi hagi una relació recíproca de compromís social entre d'una banda, la ciència sociolingüística i, de l'altra, les institucions i el poble. Si ho aconseguim o no, ja és una altra història.

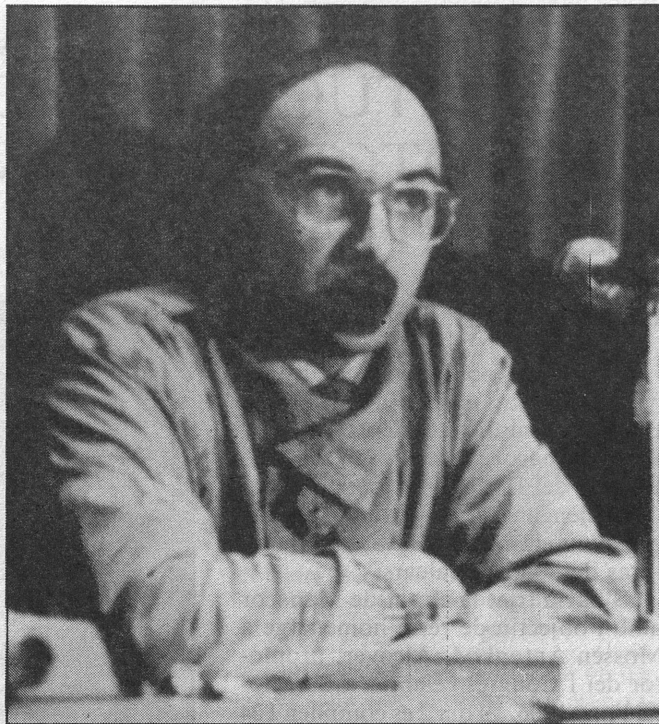
¿I creus que així arriba el Congrés a la societat de les Illes?

Farem tot el possible perquè sia així. Un Congrés però no ho pot resoldre tot. Em donaria per conformat si aconseguís crear un ambient com el que creà el I Congrés, el qual, no ho oblidem, va néixer en un clima d'eufòria de la Solidaritat Catalana i també que l'any següent -1907- es guanyaren les eleccions, que varen possibilitar la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans, i al cap de molt poc temps es va fundar la secció filològica de l'Istitut i sorgiren les normes ortogràfiques. Tot això d'alguna manera -com la Gramàtica de 1912 de Pompeu Fabra- és fruit del I Congrés Internacional. Per tant, si nosaltres aconseguim un toc d'atenció i podem dir: "els problemes són aquests, els mitjans de què disposam són aquests altres i pensam que el camí a seguir és aquest"; jo crec que haurem aconseguit moltes de coses.

LA CASTELLANITZACIÓ QUE NO ACABA

Un altre aspecte de la realitat sobre la qual sorgeix el Congrés, realitat singular de les Illes, vull dir, és que aquí sobreviu encara l'anticatalanisme primari.

El denominador comú del qual és la desinformació científica i cultural. Pens en el que abans he dit, que tots som fruit de l'època i fruit del que hem après. ¿Cóm volem que la gent tenguí una actitud favorable a la llengua catalana en pla estàndard i en pla no diglòssic si ens hem nodrit durant l'època franquista i durant l'època anterior de mesures d'espanyolització que sempre han implicat una castellanització i un rebuig més o menys dissimulat de tot allò que sonàs a catalanisme? Per exemple, l'escolarització en aquest país ha estat sempre sinònim de castellanització perquè sempre s'ha fet partint del castellà i això d'ençà del segle passat en què evidentment hi havia els primers fruits d'aquestes mesures, diríem-ne borbónico-repressives, des d'en Felip V, amb el Decret de Nova Planta i que després

Joan Miralles dictant una conferència.

varen tenir continuació l'any 1768 amb la Pragmàtica de Carles III.

Encara hi ha un altre aspecte més de la realitat; és la qüestió de com arribarà el Congrés a la població castellanoparlant.

N'hi ha moltes classes d'aquesta població. No és el mateix un forester que arriba a Sineu, posem per cas, a un poble de la part forana, que el funcionari que arriba aquí a Palma, i se n'andona pentura més fàcilment. El que passa és que l'emigrant té l'avantatge, a diferència d'altres països, que aquí es parla la mateixa llengua de l'Estat.

I voldria dir que aquest és un Congrés d'una gran ambició, en el qual hi ha moltíssima de gent, amb moltíssimes d'entitats que hi estan implicades i que volen que la cosa funcioni no sols a nivell de Catalunya, també a nivell del País Valencià, de Catalunya Nord, de l'Alguer i també de les illes Balears. Hem de dir que aquí hem trobat un suport bastant considerable, que esperam que arribi a bona fi, tant per part de les institucions com de les corporacions i altres entitats públiques i privades.

CAP ALS DOS MILERS

¿El ressò del Congrés depèn en part dels congressistes?

Ja comença a haver-n'hi, de congressistes..., vaja, jo crec que deuen passar dels 150. Així com el I Congrés tengué 3.000 congressistes a tota l'àrea lingüística, el que hauríem de mirar a les Balears és d'arribar almanco a un parell de milers.

— Vegem la preparació del Congrés segons les illes, una per una. Sembla que hi ha diferències. Menorca sembla capdavantera en l'interès pel Congrés.

— Aquests dies alguns membres del secretariat hem anat a Menorca i a Eivissa, i hem tengut també contactes amb el batle de Formentera, i realment hi ha difèrencies bastant notables. A Eivissa l'ambient és bastant mort, si bé ara funciona una comissió i es pot dir que des de fa poques setmanes existeix un reviscolament. A Menorca sí que l'ambient està més format i té perspectives d'arribar a assolir un nombre de congressistes bastant considerable; potser que, en proporció tenguí més congressistes que Mallorca. ■

Amb el suport de

Fundació Congrés de cultura catalana

ACTE DE PRESENTACIÓ PÚBLICA I DE CONSTITUCIÓ DEL CONSELL D'ENTITATS PROMOTORES (CRÒNICA D'UNA JORNADA HISTÒRICA)

CONXA ROSILLO

Després de moltes setmanes de preparatius i atrafagament arribà el dia. El proppassat dia 2 de febrer va tenir lloc a Manacor l'Acte de Presentació Pública del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana; també s'hi va constituir el Consell d'Entitats Promotores de les Illes Balears.

S'havia triat la ciutat de Manacor amb l'objectiu de retre homenatge a Mossèn Antoni M. Alcover, promotor del I Congrés celebrat a Barcelona l'any 1906. El dia 2 es complien 124 anys del naixement de Mossèn Alcover.

L'activitat que pocs dies abans de la data fixada es desenvolupà a la seu de l'Obra Cultural Balear va esser més que febril. Tan sols la dedicació abnegada d'un equip de gent va fer possible que aquell diumenge fos un dia d'èxits.

Després d'una setmana de mal temps, aquell dia 2 apuntà asolellat, la qual cosa va ser ja com un avís que tot aniria bé. A les 10 h del matí començaren a arribar cotxes a prop de la Torre de ses Puntes, primer pas de l'itinerari d'actes de la jornada. En aquell bell marc s'havia d'inaugurar l'exposició "Mn. Antoni M. Alcover, mig segle després (1862-1932)".

Al punt de les 10,30 h i a l'escola que es troba a la vora, se sentiren les primeres paraules solemnes del dia: el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Manacor va dirigir al públic que omplia l'aula un breu parlament elogiant la figura de Mossèn Alcover i la necessitat de arribar a un acord amb la família que permetés la creació de qualche institució que, duent el seu nom, recordàs i difongués la gran obra de la seva vida.

Uns minuts després va pendre la paraula Miquel Riera Alcover, familiar de Mossèn que també està d'acord amb la idea d'una fundació o un museu per legar al futur la tasca del seu il.lustre parent.

A LA TORRE DE SES PUNTES

Una vegada acabat aquest primer i emotiu acte d'homenatge, tots els presents es dirigiren a la veïna Torre de Ses Puntes, del segle XIV restau-

Taula presidencial de l'acte celebrat a Manacor el dia 2 de Febrer

rada recentment per l'Ajuntament de Manacor amb encert, allí s'havia instal.lat l'exposició-homenatge que reflectia totes les facetes de Mossèn Alcover. Al llarg de la seva fructífera vida, Mn Alcover treballà com a filòleg, escriptor religiós, fou folklorista, narrador, polemista, impulsor del catalanisme, historiògraf i lul.lista. Un important conjunt de peces referides a aquestes múltiples dedicacions omplien les dues plantes d'aquesta Torre que durant deu dies havia de ser un petit museu de la vida i l'obra de Mossèn Alcover.

Poc després es traslladà la comitiva als afores de Manacor, camí de Porto Cristo a on, en el Teatre Municipal de la Vila havia de tenir lloc la segona part de l'atepeït programa d'actes.

Acompanyats per la Banda Municipal de Manacor anaren arribant les autoritats que a poc a poc ompliren l'escenari del Teatre transformat per a tan solemne acte en una taula presidencial.

El darrer a arribar fou el President de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, Gabriel Cañellas, puix que venia de Santanyí de retre homenatge a una centanària d'aquell poble.

Així, doncs, al punt va estar completa la dita taula i el Teatre ple de gom a gom. Sense intenció d'obligar cap dels il.lustres assintents, volem fer un petit recompte de les autoritats que

presidiren l'acte. En primer lloc, i com ja s'ha dit, el President Gabriel Cañellas, també hi foren els presidents dels Consells Insulars de Mallorca, Jeroni Albertí, de Menorca, Tirs Pons, d'Eivissa i Formentera, Cosme Vidal, i els seus consellers de Cultura.

Foren presents, així maitex, els representants en el Parlament Josep Moll, pel FSB-PSOE, i Damià Ferrà Pons, el director general de Cultura, Pere de Montaner, etc...

També compartien aquesta taula presidencial el Rector de la Universitat de Barcelona, Antoni Badia i Margarit, com a President del Comitè Executiu del II Congrés; el batle de Manacor, Gabriel Homar i Sureda; el Rector de la UIB, Nadal Batle; els Bisbes de Mallorca i Menorca, Teodor Ubeda i Antoni Deig. I els oradors que havien de pronunciar les paraules d'aquell magne acte. Joan Miralles i Monserrat, Isidor Marí, Josep M. Llompарт i Antoni Mir.

SEMBLANÇA DE MOSSÈN ALCOVER

Després d'unes breus paraules de benvinguda, Joan Miralles s'atansà al faristol i començà el seu parlament: "Antoni M. Alcover, avui". Una llarga exposició caracteritzada pel seu equilibri i la seva exhaustiva documentació informaren un públic no sempre coneixedor dels grans trets del caràcter i l'obra de Mossèn Alcover i

d'aquells detalls que tan sols els seus estudiosos han pogut copsar.

Darrera de Joan Miralles, va ser Isodor Marí qui va pendre la paraula, com a coordinador de l'Àrea Científica de Lingüística Social. Parlà sobre "Un Congrés per al futur", els objectius d'aquesta segona trobada internacional i la tasca que havien de desenvolupar les diverses àrees científiques. Demanà al final de la seva exposició la col·laboració de totes les institucions balears en el desenrotllament d'aquest II Congrés i en aplicació dels seus fruits.

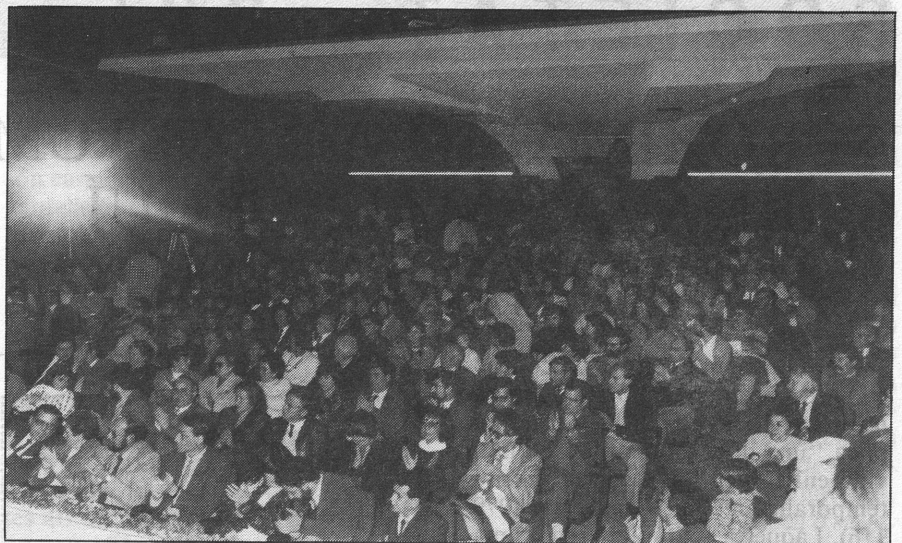
Josep M. Llompart fou el tercer orador d'aquell matí a Manacor. El seu parlament duia per títol "Viure en català, oberts al món" i es va desenrotllar en un ambient festiu i cordial. Les seves agudes observacions referides sempre dins un context brillant feren que el seu discurs fos gratificat en més d'una ocasió amb l'aplaudiment del públic.

L'ACTA DEL CONSELL D'ENTITATS PROMOTORES

Antoni Mir, com a secretari de l'acte, llegí a continuació la llista d'entitats adherides fins aleshores al II Congrés a les Illes. Un total de més de 240 entitats enriquiren un Acte que, després de la seva lectura, fou signada pels presents a la taula presidencial.

Formaven part d'aquella llista ajuntaments, parròquies, grups de joves, associacions culturals i esportives, entitats bancàries i de crèdit, organismes oficials, centres educatius, mitjans de comunicació i un llarg etcètera que demostrava la implantació social del II Congrés a totes les Illes.

L'Acomiadament correngué a càrrec del President del Comitè Executiu, Antoni Badia i Margarit. Visiblement emocionat, Badia i Margarit llegí una carta de Francesc de Borja Moll, el gran absent en aquest solemne Acte. Després d'això i improvisant unes càlides paraules, Antoni Badia reflexionà sobre la importància d'aquell esde-

El teatre Municipal de Manacor no donà cabuda a la nombrosa assistència de públic

veniment i de la necessitat de treballar tots plegats per aconseguir la consolidació de la normalització de la Llengua Catalana, primer i fonamental objectiu d'aquest II Congrés.

Baldament s'havia fet un poc tard, l'Acte resultà un innegable èxit, no tant sols de participació, sino també de caràcter popular. Mentre a l'interior del Teatre Municipal se celebrava tan històric acte, a l'exterior, i gràcies a un temps primaveral, els joves i nins de Manacor i els que havien arribat de lluny tengueren el seu propi programa de distraccions: Ball de bot, teresetes, teatre de carrer, cercavilles..., la qual cosa transformà la jornada en una celebració joiosa.

CAP A PORTO CRISTO

Una mica més tard començaren a desfilar cotxes cap a Porto Cristo, a pocs quilòmetres de Manacor, i vora la mar. Tots anaven comentant l'avenç de la data triada, la impecable exposició, l'emotiu acte del Teatre Principal i la sort que s'havia tengut amb aquell dia tan bo.

Arriba la comitiva llarguíssima al

restaurant "Los Dragones", a on havia de tenir lloc el dinar i tot eren salutacions i felicitacions. Cadascú aparca allà a on pogué i s'anà instal·lant a la seva taula. L'organització, perfecta, havia previst la ubicació de cada comensal i les taules tenien totes elles un cartellet que ho deia ben clar.

Era l'Ajuntament de Manacor qui oferia aquell dinar a les autoritats i representacions del Consell d'Entitats Promotores.

El menjador era un bullir de coverses, de gom a gom, tots feliços de celebrar junts aquesta trobada històrica que provà als més incrèduls que la Llengua Catalana té en aquests moments un autèntic equip de defensors de treballadors que estan ben convençuts de la seva tasca...

Ja de capvespre i després del brindis de comiat tothom partí cap a tots els punts de la geografia dels Països Catalans, puix que representants de tots ells hi havia a Manacor aquell dia. L'obsequi de les botelles del celler d'En Jaume Mesquida, de Porreres, posaren la tanca d'ora a un gran dia. ■

FRANCESC MIR i FULLANA

Metge Oftalmòleg

Implantació de lents intraoculars.

Cirurgia refractària.

Adaptació de lents de contacte.

CONSULTA: dilluns i dimecres (Hores concertades).

Plaça Rector Rubí, 14 - Telefòn: 55 09 50 - (Edifici Mútua Balear) - MANACOR

SOCIETAT PRETURÍSTICA

APROXIMACIÓ AL COSTUMARI DEL
CARNAVAL MALLORQUÍ

CATERINA VALRIU I LLINÀS (Febrer 1986)

Si entenem que festa és un concepte que es contraposa a *rutina quotidiana* estarem d'acord que la primera implica "una diferent actitud de l'individu enfront de l'existència, almenys temporalment (Prat/Contreras, 1979; 116). I aquesta actitud diferent es manifesta en la realització d'activitats no usuals en altres moments de l'any. Del complex conjunt d'elements que donen forma al període anomenat Carnaval o Carnestoltes, temps de disbauxa i d'inversió, ens acostarem en aquest article a aquells jocs o activitats que es presenten amb més intensitat durant els *darrers dies*, com a resultat de l'esperit d'alliberament i permissibilitat que els caracteritza.

JOCOS O ACTIVITATS
BURLESQUES

Encara que no siguin específics del carnaval, *tirar tests i tocar baula* eren dos dels entreteniments que gaudien de més èxit durant aquestes dates. Podem trobar gradacions en la mateixa activitat; tirar simplement tests o bé tirar estris de terrissa amb substàncies agradables (caramels, confits, fruits secs...) o desagradables (plomes, aigua, cendra, excrements...). Igualment amb el tocar baula, tocar només un cop a una casa o reincidir fins exasperar els seus habitants.

Una altra pràctica habitual, sobretot entre els quintos, era anar a *treure carros*. Consistia a anar a una casa i, sense que se'n temessin llurs propietaris, endur-se'n el carro i deixar-lo en un lloc enfora i mal avinent, a vegades fins i tot desmuntat, una peça aquí i l'altra allà. No cal dir l'esglai dels propietaris en adonar-se que havien estat víctimes de la facècia.

També d'aquest estil era passar amb un carro, de nit, i anar recollint cossiols del portal de les cases, per deixar-los després en un indret ben diferent d'allà on l'havien trobat. Això ho feien a Sóller. Una cosa semblant feien a Búger, a les cases on sabien que vivien al.lotes joves, el vespre de les verges.

Entre els nins era costum d'aquests dies passejar-se pel poble amb corns, esquelles, llaunes velles i tota classe

PROGRAMA

Sinfonia: *Marcha Beovia*

PRIMERA PARTE

- 1.º Pasodoble *La Alsaciana n.º 6*.
- 2.º Polka *La Gardenia*.
- 3.º Mazurka *Martíflor*.
- 4.º Fox-trot *Filadelfia*.
- 5.º Wals *Mascarones*.
- 6.º Pasodoble *Las Corsarias*.

SEGUNDA PARTE

- 1.º Pasodoble *La Cruz de guerra*.
- 2.º Polka *El Molino*.
- 3.º Mazurka *Hasta la vista*.
- 4.º Fox-trot *Waia-Wals*.
- 5.º Wals *Biscuit glacé*.
- 6.º Pasodoble *Flor de Lis*.

PREMIOS

del sorteo que se celebrarà entre
las máscaras

- 1.º Bolso de Plata.
- 2.º Figura reloj.
- 3.º Reloj pulsera chapeado.
- 4.º Abanico fantasía.
- 5.º Centro de cristal.

Núm. 543

Programa del ball de carnaval de "La Protectora" de l'11 de febrer de 1923

d'ormeigs útils per fer renou, i s'aturaven precisament davant les cases o veïnats que els resultaven més antipàtics.

Sembla que una altra activitat molt difosa per tota l'illa era l'*ortigar*, encalçar-se amb manats d'ortigues. Habitualment eren els joves els qui intentaven alçar les falces de les al.lotes i refregar cames i cuixes amb aquesta planta, que produeix una forta coïssor. Segons la comare Rava de Petra:

"— I llavò amb ortigues, amb manats d'ortigues. T'assegur que te'n donaven, d'ortigades i t'aixecaven es vestit! Ho feien a ses femelles, noltros no els podíem agafar a ells, tenien massa força!"

I na Maria Pomar de Montuïri ens conta que:

"— Es joves venien més prest des camp, aquest dia —el Dijous Llarder—, i quan arribaven ses al.lotes les esperaven per carrers, o amb ortigues per ortigar-les o

amb poals plens d'aigo per banyar-les".

A Algaida ens contaren que era tanta l'afecció per ortigar que a Pina hi havia qui fins i tot en sembrava, per tenir-ne ben a bastament.

Però les al.lotes no patien només les ortigades i els banys, també les socarrades eren habituals als pobles de Mallorca a principi de segle. La mateixa informadora de Montuïri ens conta que:

"— En aquell temps a ses cases feien vetlades, se reunia sa gent i feien feines. Hi havia moltes cases que filaven fil i feien llençols de drap. Aquell fil prenia molt aviat. Es joves el robaven a ses al.lotes, estava molt estufat i prenia bé, l'hi calaven foc i les donaven foc per davall ses falces... i llavonnes no duïen bragues!"

Una cosa semblant hem recollit a Artà, on també provaven d'encendre ses faldetes de ses al.lotes amb manats de lli o de cànem estufat.

Curiosament, a Alaró els papers s'invertien. En aquest poble eren les dones les que ortigaven els homes. Ho solien fer pels voltants dels *darrers dies* a la porta dels tallers on feien feina, hora d'entrar, després de dinar. Era una manera de provocar la gatzara general, de recordar que prest arribarien els dies de festa.

“— A ses fàbriques, a totes arreu, a partir de ses tres setmanes abans del carnaval, totes ses al.lotes, hora d'entrar, a les dues, no deixaven entrar es homes, i no els deixaven entrar, perquè totes ses dones —joves, velles, casades, fadrines...— amb ortigues envestien es homos perquè no entrassen. Cada dia tot es temps de Carnaval”.

(Guillem Far (a) Pelut, Alaró)

Quan la gent sortia al carrer aquests dies, tant si anava disfressada com si no hi anava, era habitual tirar-se coses. Normalment ho feien les comparses entre elles, o bé els que anaven emmascarats en tiraven als viants, o s'acostaven a algú que per algun motiu tenien especial interès a ridiculitzar o molestar.

La imaginació popular ha estat pròdiga a l'hora d'experimentar substàncies per a llançar. Evidentment, hi ha coses que són pròpies d'una època i altres d'una altra; o bé pròpies d'una contrada per les característiques geogràfiques del lloc. Farem una llista a partir de les fonts orals que hem consultat:

- farina, farina color de rosa (probablement era fos una mescla de farina i almangra o qualsevol altra substància colorant)
- aigua (a palades, amb pitxers, amb xeringues de canya, de goma, amb xic-xics, etc.)
- xifonades (en època més recent)
- polsim de bova (en els pobles propers a zones humides: Alcúdia, Pollença, Sa Pobla, Port de Felanitx, etc.)
- “polvos”, polsim de talc, de sabó, de ceba (fa plorar els ulls)
- fum d'estampa (mascara molt)
- cendra
- guix
- alga
- serradís
- ous farcits de farina, de cendra, de paperins, d'aigua d'olors
- ous nials
- taronges
- paperins i serpentines (d'introducció relativament recent)
- confits i caramels (sobretot als balls)
- bombetes de fer tro, de fer pudor, coets
- “ensaimada clara de bou”

Com veim, la llista és llarga i diversa. Algunes d'aquestes coses, les més civilitzades, com és ara paperins, serpentines, caramels..., són més pròpies del Carnaval ciutadà, i també s'introdüïren als balls dels pobles. D'altres són característiques dels jocs dels bergantells durant tot l'any (coets, bombetes, etc.) i finalment altres són específiques del Carnaval rural i responen bàsicament a l'aprofitament d'aquells elements que es troben més a l'abast i que per un dia perden llur caire utilitari i esdevenen elements lúdics (farina, aigua, cendra...).

A Alcúdia la llicència femenina pròpia dels *darrers dies* es manifestava en una facècia que feien les al.lotes als homes. Els diuen a la botiga i un cop allà, de grat o per força, havien de pagar el que les al.lotes volien. Però la gràcia de la festa residia en la manera de dur-lo a la botiga, que prenia un nom ben curiós:

“— Llavò es *darrers dies* els dúiem a *marjal*. Saps que és *marjal*? No? Idò es *darrers dies* dues al.lotes agafàvem un home i el sèiem a una cadira. I assegut a sa cadira el dúiem a sa botiga i mos havia de pagar lo que noltros demanàvem. I es homes corriien, perquè no els agafàssim, i noltros teníem sa cadira sempre

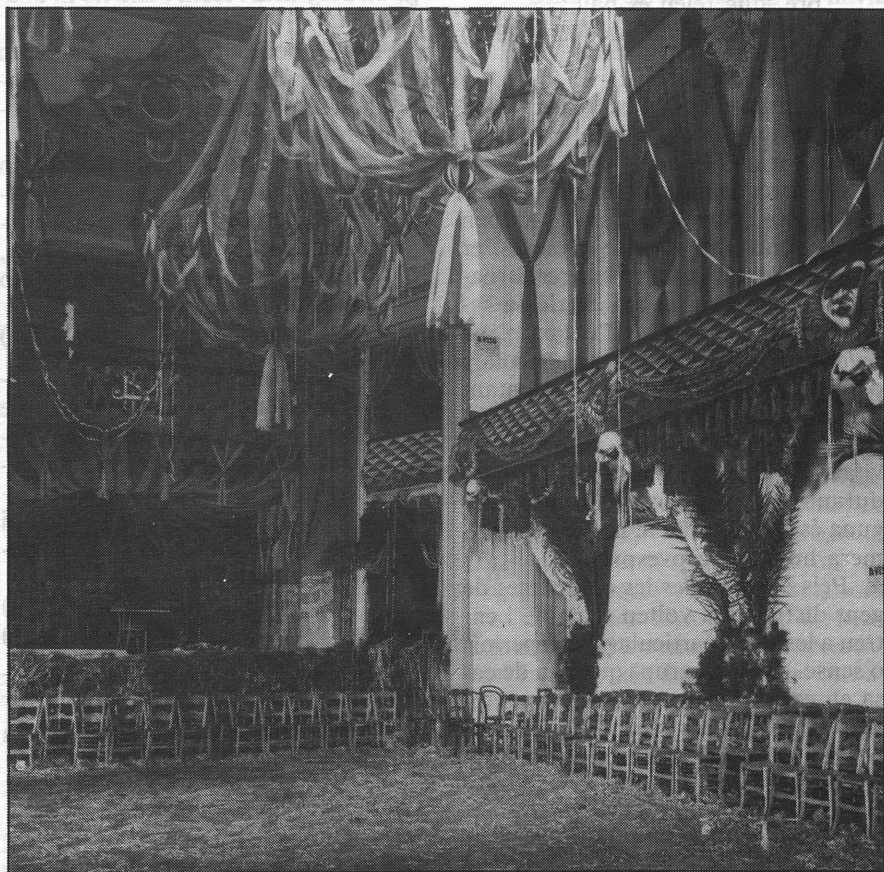
aparellada i era una costum, de dur s'home a *marjal*. I hi havia qualque jove que anava a darre- ra qualque al.lota i se deixava agafar. Això era sa festa de sa plaça. Tothom reia quan el duien a *marjal*”.

A Lloseta el que feien les al.lotes era prendre el capell als joves i empenyorar-lo a la botiga:

“—Ses al.lotes prenien es capell o sa galleta —que llavò molts duien galleta— a es joves i les duien a empenyorar a sa botiga o a es forn, que venien caramel.los, compraven deu cèntims o vint-i-cinc cèntims de caramel.los o lo que fos... i llavò ell, en anar a cercar es capell o sa galleta havien de pagar lo que havien empenyorat. I de vegades ho feien a ses al.lotes, les prenien qualque cosa”.

(Bartomeu Coll, Lloseta)

A Lluçmajor hi havia el costum que el dimarts de Carnaval els homes casats havien de pagar el beure als fadrins. Per aquesta causa cap casat s'acostava a la taverna aquest dia. Els fadrins vigilaven i quan en veien algun l'agafaven i se l'enduien en pes al cafè. Si un grup de casats se'n temia provaven de rescatar-lo per tal que no hagués de pagar. No cal dir que això oca-

Saló de “La Protectora” després d'un ball de carnaval

sionava una gran bullícia: estirades, esqueixades de roba, crits, etc. Sembla que l'autoritat ho va privar a causa de l'aldarull que s'hi organitzava. Les facècies i proves d'habilitat entre fadrins i casats són una activitat freqüent al costumari carnavalesc de diversos punts de la península, probablement temps enrera fossin més habituals.

A Selva, l'horabaixa del Dijous Llarder els quintos organitzaven una xaranga amb guitarres, un bombo, un violí, castanyetes..., i tots plegats anaven a cercar les al.lotes que feien feina a fora vila. Després tornaven plegats al poble i s'aturaven als carrers i a les cantonades a ballar ball de bot. Aquest costum es coneixia amb el nom de *prendre ses xapetes*. La música que sonaven era una composició especial per a aquest dia i es titulava precisament *Ses Xapetes* (Galmés, 1950; 93-93). Segons la nostra informadora de Selva:

“— Sa música anava a cercar ses al.lotes que anaven a entrecavar en es lloc mateix on feien feina. Hi anaven prest, després d'haver dinat. I a noltros, ses brodadores, també venia sa música a cercar-mos i mos n'anàvem a ballar. Era un capvespre de festa. Llavonses es *remato* era es vespre, que feien es ball”.

(Francisca Alcover, Selva)

PASSEIGS I RUES

El Carnaval té dos escenaris bàsics: el carrer i els llocs de ball. Parlarem ara del primer.

El carrer és per allà on circulen els disfressats i també allà on es troben amb els que no van de gresca. Per raons climatològiques el carrer carnavalesc és bàsicament un lloc de passada, la gent es refugia en els balls, va a *donar broma* a les cases particulars o bé es passeja amunt i avall intentant distreure el fred entrant als cafès a prendre una copeta. No trobam activitats més o menys estàtiques al carrer durant aquesta època, i si n'hi ha alguna és curta i es fa al migdia o a primera hora del capvespre.

Pels *darrers dies* les comparses de gent disfressada volten el poble i entren a les cases particulars amb permís o sense. Aquests grups que van de casa en casa poden tenir intencions diverses. A vegades s'hi va únicament per fer bulla, per la gresca que suposa el joc de:

- Qui deu ser?
- Qui ets?
- No em coneixeràs!
- No saps qui som!

l'anar endevinant i fent conjectures so-

bre la identitat dels visitants, dir les picardies que no gosarien dir amb la cara destapada, etc. D'altres únicament el que pretenen es mostrar l'originalitat, la bellesa o l'enginy d'una disfressa, d'una comparsa. Això darrer era habitual sobretot entre la gent benestant, que podia pagar el cost d'una disfressa feta expressament, o entretenir-se en l'elaboració d'alguna cosa especial. A Sa Pobla hi havia una expressió per qualificar aquest tipus de disfressa sense intencionalitat burlesca, els deien *fresses de la guapa*. I finalment hi ha els grups que van amb mala intenció, que cerquen únicament l'ocasió de criticar asprament els habitants de la casa, llurs costums o accions, i aprofiten la impunitat de la màscara per fer-ho.

Aquest costum, practicat en la seva vessant més mordaça, va fer que molta de gent fos reàcia a rebre emascarats a casa seva i que en acostarse aquests dies barrassin la porta per impedir-ne l'entrada.

Les disfresses s'anunciaven ja des del portal amb expressions de l'estil de:

- Voleu *fresses*?
- Estau per *fresses*?
- Anau de *fresses*?

i d'altres semblants. Normalment respectaven les cases on havia hagut alguna desgràcia recent i allà no hi anaven.

Les descripcions de com eren aquestes visites de les màscares són totes molt semblants; en transcriurem algunes:

“— També hi havia es costum llavonses de disfressar-se es vespre, i anar amb al.lotes a es portal de ses cases, això jo ho he fet, i conversar *de fressa* perquè no mos coneguessin”.

(Francisca Alcover, Selva)

“— I llavò també, quan ja vàrem esser un poc més grans, que llavò s'usava així, anàvem a *donar saragata* per carrers, i de vegades deien paraules que no importava, perquè de vegades n'hi havia que passaven s'arada davant es bou”.

(Bartomeu Martorell (a) Margalit, Inca)

— Ses disfresses, solien anar per ses cases?

— Sí, amb sa cara tapada, i quan entràvem dèiem:

—Voleu *fresses*?, voleu *fresses*?

—No, no, no!

I noltros corrensos per endins. I començàvem:

—I qui ets tu?, qui ets?

I a vegades mos encaçaven per conèixer-mos. Però noltros no ho volíem. Si eren cases que mos coneixien a vegades mos alçàvem sa careta, però si no, no. Anàvem allà pel sendemà poder dir:

—Anit passada anaren *fresses* a ca teva?

—Sí, i no les vaig conèixer. I qui eren, qui devien ser?”.

(Margalida Ben Sala, Alcúdia)

A moltes de cases les màscares eren ben arribades i, sobretot si hi havia algun conegut, les convidaven a beure. Hi havia comparses que duien algun instrument musical, normalment guitarres o bandúrries i aprofitaven la visita per organitzar un ball improvisat; a Sóller les disfresses anaven a visitar preferentment les cases que tenien un piano o un fonògraf.

A molts de pobles la diversió principal dels diumenges i dies de festa era el passeig. Òbviament, pels *darrers dies* el passeig s'intensificava i s'omplia de màscares, disfresses, gent bulliciosa que anava llançant coses, etc. Hi acudia més gent de l'habitual, uns perquè anàvem disfressats, altres per veure els qui hi anaven.

Però en els pobles més grans, pels voltants dels anys vint, aquest passeig de Carnaval s'estructurà i aparegueren les rues. Segons el *Diccionari de la Llengua Catalana* rua és “una desfilada de vehicles guarnits i de disfressats que es feia el dia de Carnestoltes pels carrers principals de Barcelona i d'altres poblacions” (D.LI.C., 1982; 1394). A primera vista, sembla un costum arribat a l'illa els primers anys d'aquest segle i trencat després per la guerra civil. No obstant això, sembla que ja en els segles XVII i XVIII, a Palma, les dates de Carnaval propiciaven les disfresses i cavalcades de la gent noble, i es practicaven certes cerimònies amb al.llegories molt semblants a les que trobam a les rues actuals, si bé amb un caràcter més aristocràtic.

Entre els pobles de la part forana on es feien rues podem citar: Pollença, Muro, Sóller, Alaró, Sa Pobla, Manacor, Artà, Felanitx, Inca, Lluçmajor...

Comentarem característiques i anècdotes d'alguna d'aquestes rues.

A Muro hi havia un costum ben curiós:

“— Pes *darrers dies* feien una rua amb carros per sa plaça. Es homos que anaven damunt es carros duien un rollo de pasta, format amb un fil, igual que es pescadors, i es al.lotets corrien darrera. En duien deu o dotze i

qualcun en podia agafar un. Les deien *rollos*”.

(Francesç Boieres (a) Pujola, Muro)

A Sóller, sembla que la rua va tenir molta d'importància, fins hi tot hi anava gent de Palma, que davallava expressament pel Carnaval. Hi desfílaven cotxes i carros. Segons ens diu l'amo en Pep de Sa Botigueta, devers l'any 1930 a Sóller hi havia deu o dotze cotxes descapotables i amples, hi cabien set o vuit persones. Aquesta vehicles sortien pel Carnaval, amb gent disfressada, però amb la cara destapada, que entaulaven vertaderes batalles de confits i serpentes amb els que miraven des dels balcons i les voreres.

A Sóller i Lluçmajor ens han parlat del *coso blanco*. Consistia en una rua on tots els elements eren de color blanc. Vegem com ho descriu l'informador sollerí ja esmentat:

“Un any o dos, me pareix que varen esser dos anys, varem fer una rua que li dien el *coso blanco*, això era que tot anava de blanc: ses carrosses, ses al.lotes, es paperí era blanc, ses serpentes eren blanques... Saps què vull dir? Ho feien es darrer diumenge de Carnaval, i era molt maco això. Deu o dotze carrosses. Des des balcons de plaça tiraven paperins i serpentes a les totes, una cosa extraordinària”.

La descripció coincideix amb la del *coso blanco* de Lluçmajor, però a més els informadors llucmajorers ens digueren que aquest *coso blanco* participà també a la rua de Palma. Probablement això fos una moda importada, possiblement duita de fora per algun emigrant (de França?, de Sudamèrica?, no ho sabem) o bé vist en alguna de les pel.lícules que les sales de cinema projectaven aleshores.

De la rua manacorina en tenim només una petita imatge que hem d'agrair a la memòria de l'amo en Toni (a) Duro i que transcrivim talment:

“— L'any dotze, pes *darrers dies*, vaig veure que d'un cafè de sa plaça sortia un home amb un paraigua, amb arengades, així com he sortit jo ara. Duia, voltant voltant pes capet de ses conxes des paraigua una arengada penjada de cada capet. Llavò nou o deu homes vestis de negre que li feien llum amb espelmes, i anaven així a sa rua.

Ara fa dos anys que ho tornam a fer, sortim amb so paraigua així com he dit, un tamborí i dos bacallans enfilats amb una forca”.

CARNIVAL DE 1918	
Repostería de LA PROTECTORA	
TARIFAS	
REFRESCOS	
Horchatas, naranjadas y zarzas	0'10
Id. id. con sifon	0'15
Gaseosas	0'25
Cervezas	0'30
Id.	0'40
LICORES	
Anisado corriente	0'15
id. Bellver	0'25
id. Paloma	0'25
id. Cazalla	0'30
Absenta	0'50
Amer Picon	0'50
Benedetto	0'25
Benedictina	0'60
Bitter	0'50
Chartreuse	0'50
Cognac diferentes marcas	0'30
Id. Domech 3 cepas	0'50
Id. id. EXTRA	0'60
Id. Martel	0'75
Estomacal	0'15
Escarchados	0'25
Ginebra corriente	0'15
Id. Marco	0'30
Jerez diferentes marcas	0'30
id. Palo cortado	0'50
id. Gozaio Diaz	0'60
Limon	0'15
Menta	0'15
Moscatel	0'20
Málaga	0'30
Palo	0'15
Ponche	0'30
Rosa	0'15
Ron corriente	0'15
id. diferentes marcas	0'30
Vermut Torino	0'30
id. Mall Prats	0'50
CAFÉ	
Café y Té corriente	0'15
id. id. especial	0'30
Leche	0'25
PASTELERIA Y CONFITERIA	
Pasteles (crespells)	0'10
id. (palos)	0'15
id. (doblegats)	0'20
Caramelos Paquete	1'25
id. finos	2'00
Confites imitaciones	2'50
Peladillas crocantes	2'50
Dulces	2'00
Pastillas de café con leche de Logroño	2'00
Bombones cremas superiores	2'50
id. Torinos diferentes clases	4'00
ROTURAS	
Copas licor Una	0'65
id. Jerez	0'90
id. Vermut	1'50
Vasos agua	1'00
id. dobles	0'90
Cucharitas	0'75
Platillos Porcelana	0'75
id. Loza	0'50
id. Vidrio	0'40

Aprobadas por la Comisión en 13 Diciembre de 1917

Carta de preus del bar de “La Protectora” del carnaval de 1918.

A Inca sembla que la batalla de serpentes entre els balcons d'ambdós costats del Carrer Major arribava fins al punt de formar una mena d'envelat que cobria bona part del carrer.

En general, veim que els llocs on es feia rua aquesta presenta unes característiques molt semblants. Hi destacava sobretot la gran quantitat de paperins i serpentes que es llençaven. A Sóller ens comentaren que els arbres de la plaça quedaven completament coberts de serpentes, i que l'endemà calia que un treballador de l'ajuntament, amb un ganxo, ho llevàs. Pràcticament tots els entrevistats han coincidit que l'ús que es fa de paperins i serpentes a les rues actuals és molt migrat, comparat amb el de la seva època.

A Montuiri pels *darrers dies* no feien rua, però sortia un carro ben endomassat que la gent popularment anomenava *es carro trumfal*. Transcriurem la descripció que d'aquest costum ens va fer Sebastià Cloquell, de Montuiri:

“— Era un carro amb ses rodes de ferro, enramellat amb taronges, taronges més agres que sa fel, perquè si haguessin estat dolces ho haurien arribat deu passes enfora, i allà sa gent:

—Es *carro trumfal*, es *carro trumfal!*

—Ara passa es *carro trumfal!*

—Ja ve es *carro trumfal!*

i quatre picarols, i quatre corns..., això era es darrer dia. Dins es *carro trumfal* hi havia quatre jovenots i quatre jovenetes, amb sa cara mascarada, no vol dir que no tirassin quatre caramelos o confits. Un ase que estirava i quatre paperots vermells, i això era es *carro trumfal!*”

Aquest *carro trumfal* montuier, deformació popular de triomfal, molt possiblement fos la carrossa amb la qual es passejava el ninot que simbolitzava els Carnestotes. Es probable que la figura del ninot desaparegués i en canvi es conservàs el costum de guarnir un vehicle i fer una passejada de caire carnavalesc pel poble. Fixem-nos que el carro s'enramella amb taronges. Aquesta fruita és habitual pels *darrers dies*, l'hivern és la seva època, però les del carro trumfal no són bones, són agres; són precisament el contrari del que semblen. Un cop més ens trobam amb l'escenari burlesc present en tots els detalls del costumari carnavales.

NOTES:

PRAT, Joan i CONTRERAS, Jesús: *Les festes populars*. Barcelona, 1979. Ed. Dopesa.

Diccionari de la Llengua Catalana. Barcelona, 1982. Fundació Enciclopèdia Catalana.

GALMES, Antonio: *Mallorca, Menorca, Ibiza*. Palma, 1950. ■

ESGLÉSIA NOSTRA

MALLORCA: D'UNA GEOESTRATÈGIA DE GUERRA A UNA GEOUTOPIA DE PAU

BARTOMEU BENNASSAR

Pronunciar el mon de la Pau en va és un sacrilegi

Parlar de la pau exigex fer-ho des de la convicció que es pot fer la pau, que podem anar signant les paus. Parlar de la pau —i se'n parla tant— urgeix el deure de fer-la. Les paraules més sagrades no es poden pronunciar si no es volem realitzar. No es poden pronunciar impunement. Pronunciar el nom de la Pau en va és un sacrilegi, és una burla i befa contra la humanitat.

Amb tot, no rau tampoc la solució a silenciar la pau, a treure-la del vocabulari, i a oblidar-la, no. Però de la paraula no en podem fer una cortina de fum per seguir com abans, com si la paraula res digués ni a res comprometés. He afirmat que se'n parla molt, de pau; he d'afegir que s'omplen les boques i els mitjans de comunicació de noms i sigles com si fossin sinònims o equivalents de Pau. No. OTAN no vol dir Pau; Pacte de Varsòvia no vol dir Pau. No. No ens confonguem ni estenguem uns paranys per a caçar ingenius.

1986, "any internacional de la Pau" 50 anys de la guerra de 1936

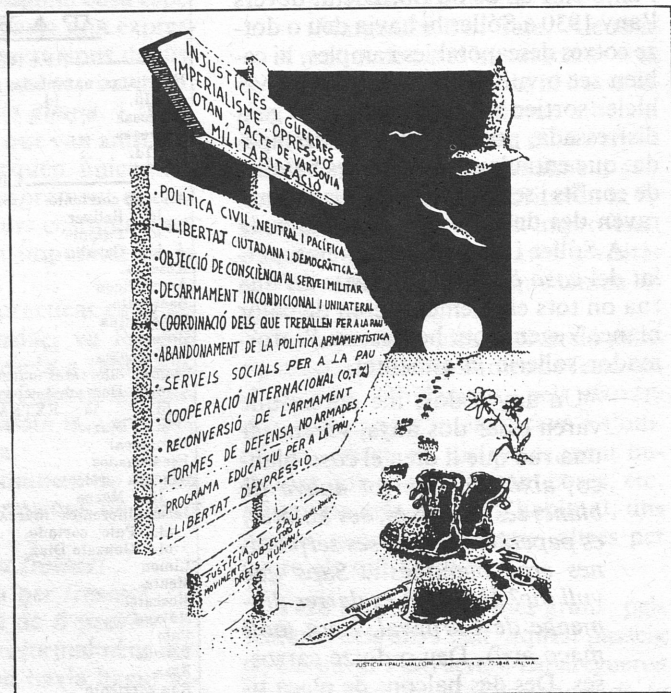
El present any 1986, declarat per l'ONU "Any Internacional de la Pau", pot ser una trampa més perquè cada bloc d'influència faci la seva pau fent les seves guerres —tant de bo— una ocasió potser per canviar allò de "si vols la pau prepara la guerra", per aquest: "si vols la pau, prepara la pau".

D'una manera singular la memòria dels 50 anys de la nostra guerra "incivil" i fraticida podria obligar-nos a ser i a oferir al món —modestament— una contribució de reconciliació de pobles i països, proclamant un "no", clar i llampant, als blocs, un "no" a les guerres, per locals i localitzades que estiguin —la nostra no era—, un "no" a la cursa d'armaments.

He dit "nostra" a la guerra del 36 perquè ningú —ni vells ni joves— s'estalvi l'esforç de l'amnistia sincera, cordial i institucional i del compromís d'una convivència justa, digna i fraternal. Les divisions profundes romanen, mentre no es lluiti contra injustícies, aturs i fams. Pau sempre anirà de bracet d'aquesta altra realitat: justícia. El nou de la pau és el desenvolupament i el progrés deia Pau VI. Justícia i Pau, dos noms que hem de viure i posar sempre junts, entretant units, per tal de defugir el risc d'una pau falsa, fonamentada damunt la injustícia, i d'una justícia tal volta acoseguida des de perspectives no reconciliadores, sobre espirals de violència cada cop més sagnant.

La Pau passa per la Justícia.

La llegenda —ens la conta la Bíblia— d'un temps i d'un lloc on viuran junts el llop i l'anyell, el nin i la serp...és certament un discurs desconcertant, però desitjable sempre, urgent i necessari. L'legenda que es converteix en utopia i aquesta en projecte concret per al nostre món dividit, no solament per ideologies (Est-Oest), sinó per desigualtats econòmiques (Nord-Sud). Luxe i misèria rompen i divideixen el món entre el que anomenam el Primer i el Tercer i Quart.

La Pau *passarà* per la superació d'aquesta situació i per la solució d'aquests problemes. La Pau mai podrà edificar-se *passant del Tercer Món* o passant de llarg a la vora dels malferits de l'economia salvatge. La Pau mai serà insolidaritat. Ans al contrari.

És difícil d'entendre que uns "exèrcits lluitin" per a obtenir "la pau"; és impossible comprendre que uns països "s'armin" cada cop més per "la pau"; és difícil de copsar cap sentit humà a la fabricació i venda i cursa gegantina d'armaments per "la pau". Sí que es comprèn que es lluiti per la justícia. Aquesta està orientada i mena a la pau. No voldria deixar d'alertar, doncs, contra certs pacifistes i "pacifismes" imposats a aquells que sofreixen la injustícia; no són pacifistes no en la concepció de l'exèrcit, de les armes, de la guerra. No hi ha guerres "justes" per aconseguir la "pau"; pot haver-hi guerres "justes" per aconseguir la "justícia". Pens que aquesta doble vessant del problema s'ha de tenir més aclarida perquè no es mantengui mai la injustícia en nom de la pau. La Pau exigeix justícia entre el Nord i el Sud, entre els rics i els pobres.

L'home, animal mortificat i mortificant

Qualsevol teràpia contra la malaltia de la guerra, qualsevol medicina a favor de la pau, comença pel reconeixement i la confessió, avergonyida, que l'home és l'animal que més destrueix i mortifica, que mata per l'atur, els enverinaments, les guerres i les pors. L'home ha creat uns xarxes que embullen la vida, ha forjat muntatges de pensament i d'economia per emmascarar la degradació vital. De la "no-vida" d'uns (de molts) en fa "vida" per altres (uns pocs). Es digui utilitarisme, consumisme, pragmatisme, passotisme, imperialisme, militarisme, etc. L'home és un ser moritficant i mortificat.

Quan es coneix i se sent amb intensitat la injustícia comesa contra milions d'homes; quan la desocupació aixafa milers de joves; quan les violacions de la llibertat, les guerres i la cursa d'armaments creixent i, per això mateix, la fam, la misèria, i la mort s'afarissen sobre poblacions subdesenvolupades; quan la fossa entre rics i pobres (Nord-Sud) no fa sinó enfondir-se; quan la prepotència, els poders, els blocs, els militarismes, com sangoneres, debiliten la vida xuclant la saba; quan els doblers, els capitalismes, el comerç internacional i les finances esclavitzen, oprimeixen, maten; quan els colonialismes i els racismes esmicolen pobles; quan tot això es produeix, el crit humà i cristià és aquest: "No hi ha dret!", "no hi ha Déu!". Crit i clam, gens blasfem, ans bé al contrari, pregària cristiana. És la pregària del Crist a la creu: "Pare, per què m'heu abandonat?". "On sou?". "Ens heu llançat al món per després desentendre-us d'ell?".

La guerra i la prepració és ateisme

El Déu de la Bíblia i de Jesucrist és Déu de vida abundosa. Per això, la mortificació de l'home, la violació de l'home, la tortura de l'home és ateisme. Els homicidis i els genocidis es cometen en la més baixa adoració dels doblers i del poder. El Déu de la vida ens col.loca contra els ídols de la mort. No podem, doncs, servir Déu i doblers, vida i guerra, llibertat i esclavatge, justícia i injustícia, pobres i poderosos, pau i blocs bèl.lics, pau i OTAN, pau i exercit, pau i armaments... L'objecció de consciència al servei militar i l'objecció fiscal al pressupost destinada a la guerra (per què no emprar aquesta paraula?) són actituds i camins ben cristians.

Molts episcopats del món han parlat de la Pau. Uns ho han fet amb més força i major llibertat. Altres semblen més porucs i vacil.lants. Joan XXIII ens llançà el crit i el programa: "Pau a la terra!" (Pacem in terris) i el Concili Vaticà II, a la Constitució Pastoral sobre l'església en el món (G.S.), denuncià la guerra i proclamà l'anunci inajornable d'una comunitat internacional.

"Pensi's el que es vulgui d'aquest mitjà de dissuasió (o acumulament d'armes com a capacitat fulminant de tornar el cop), que tinguin per cert els homes que la carrera dels

armaments, en la qual un gran nombre de nacions es refugien no és un camí segur per a mantenir sòlidament la pau, ni tampoc que l'equilibri —així hom l'anomena— que se'n deriva sigui una pau certa i veritable. Per això les causes de la guerra, lluny d'eliminar-se, més aviat amenacen d'agreujar-se progressivament. Mentre hom esmerça riqueses immenses en la fabricació d'armes sempre noves, no poden ser ateses suficientment un munt de misèries de la humanitat d'avui. Més que suprimir de debò i totalment les dissensions entre nació i nació, encara se'n contagien d'altres parts del món. Caldrà escollir uns nous camins, que arranquin d'una mentalitat reformada, perquè sigui suprimit aquest escàndol, el món sigui alliberat de l'angoixa que l'ofega i pugui renéixer la pau veritable" (81 b). Pau, "creació de la justícia" (78 a) i "fruit de l'amor" (78 b).

"És per això que cal declarar novament que la carrera dels armaments és una plaga gravíssima per a la humanitat i perjudica el pobre d'una manera intolerable. I és molt de tómer que, si continua, engendri un dia tota mena de desastres i de mals: ja es prepara el camí" (81 c).

De totes maneres —i aquest és el repte— *estam obligats "a examinar el problema de la guerra amb una mentalitat nova.* Que sàpiguen els homes del nostre temps que hauran de donar un compte severíssim de les seves accions bèl.liqués ja que de les seves decisions d'avui dependrà molt el decurs dels temps futurs" (80 b).

Servir la pau des de la pau de Mallorca

El repte per a Mallorca podria formular-se d'aquesta manera: Convertir la terra, l'illa, el lloc geogràfic on vivim i convivim, en lloc "teològic", això és, en un espai i una terra que evocui Déu i que convoqui a la Pau, perquè parli —des dels homes pacificats i des de la natura magnífica i pacificada— del Déu de la Pau. Una terra "identificable" per la pau que traspua i un lloc —homes i natura— "missioner" de vida i de reconciliació.

Com ja he dit altres vegades, reconec que les nostres terres ocupen un lloc "privilegiat" dins les estratègies de la guerra, de la cursa d'armaments i dels blocs militars. ¡Quin privilegi! No volem treure'ns de sobre els míssils o els capells de ràdar i d'enginys de mort del Puig Major i de les aigües del nostre mar, perquè els posin en un altre indret. No ho volem per a nosaltres i per a ningú. Tengui el capell el color que tengui. Ens estimam i estimam els altres pobles. Estam disposats a donar la vida pels altres pobles; però no a que ens la "prenguin" inúltimament o a "sacrificar-la" sacrílegament en mans de botxins prepotents que, mentre es declaren guardians dels germans, són veritaders Caïms i conserven i defensen els propis interessos.

La negativa a entrar dins la dinàmica de qualsevol bloc defensiu-ofensiu és entrar en la via de la pacificació. I d'això es tracta: servir la pau des de la pau que la geoestratègia de les nostres terres pot oferir. Ecologia i Pau. Turisme i Pau. Són antiarmaments i antimilitarismes que destrueixen. Anti-blocs, anti-Otan, anti-Varsòvia que mantenen les hostilitats. A favor d'una neutralitat activa que és defensiva de la Pau i generadora de Pau.

Servir la pau des de la pau de la nostra terra. Aquest és el nostre paper internacional, el nostre deure i el nostre dret, com també la nostra tasca missionera cristiana, esser "lloc" de trobada, de comunicació, de descans, de diàleg, d'assossec, de germanor en la cruïlla de relacions humanes que som i pel fet d'una natura bella i pacificadora que gaudim. Esser "lloc de Déu", esser una "teotopia" magnífica que, des "de la calma" i la pau, convoqui a la Pau.

Passar, doncs, d'esser una "geo-estratègia" de guerra a una "geo-utopia" (és a dir, una utopia geogràfica) de Pau. ■

llibreria

Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 1 Tel. 221466

Ciutat de Mallorca

ART

JOSEPH BEUYS - ART - VIDA

BRUNO MARTÍNEZ MOLINOS

La recent exposició a Madrid de l'artista alemany Joseph Beuys (Krefeld 1921-Düsseldorf 1986) i el seu repentí decés el passat gener imposen una reflexió sobre l'Art Conceptual en general i la seva obra en particular, que pot ésser considerada com un dels intents més seriosos i profunds per donar sortida al progressiu allunyament entre l'art i la societat, sobretot al moment actual on s'aprecia un retorn a la concepció romàntica de l'artista i la seva obra.

L'aparició a la dècada dels anys seixanta de les diverses manifestacions del que es va anomenar "Art Conceptual" assenyalen un punt de reflexió al precipitat procés de l'Art des de principis de segle. L'Art Conceptual clou un cicle que s'inicia amb el polèmic plantejament de l'avantguarda com a motor de canvis socials i individuals (Futurisme, Constructivisme, Surrealisme), i continua amb la introspecció de l'art vers elements purament plàstics i perceptius (des de l'Informalisme al Minimal Art).

El Conceptualisme proposa la concepció antropològica de l'art mitjançant diverses manifestacions ("Land Art", "Body Art", "Happenings", "Fluxus", "Art and Language") que, partint d'elements expressius comuns a tota cultura, pretenia integrar l'art dins la pròpia vida quotidiana de l'individu. L'Art deixava d'ésser un objecte incomprès d'admiració per convertir-se en un concepte que es proposava involucrar-ho tot i a tots, trencant amb la tradició idealista de l'artista com a un ésser excepcional, com a mitjà, per tornar a l'origen social —i fins i tot ritual— de l'art, a on tota la societat participa de l'acció.

El fet que els resultats de l'Art Conceptual quedassin per sota dels seus propòsits no invalida les seves propostes. És difícil rompre en deu anys la tradició artística de segles, sense oblidar la responsabilitat que poguessin tenir alguns participants conceptuals en aquesta frustrada connexió social.

Joseph Beuys va ésser sense dubte —juntament amb Wolf Vostell— qui major empremta deixà en aquesta tasca. Aquest personatge amb l'aire d'un retrat de Kokoshka, que va ésser qua-

lificat com a "tropa d'assalt cultural", va ésser un dels artífexs del canvi radical a l'art europeu dels anys seixanta.

Després d'estudiar escultura a l'Acadèmia de Düsseldorf es va dedicar de ple a transformar les estructures socials de l'art duent-lo al carrer i fent artífex de les seves accions a la pròpia societat. Accions que, per a ell, incloïen des de les seves classes a la mateixa Acadèmia de Düsseldorf fins a les conferències i muntatges a llocs públics.

Aquesta simbiosi Art/Vida el va dur a integrar la protesta social i política a les seves actuacions, fundant el 1967 el Partit Alemany d'Estudiants, element important a la contestació universitària d'aquells anys, i el 1971 el Partit Alemany dels No Votants. Aquesta actitud de compromís vers la societat i l'essenyament, que li va costar el 1972 l'expulsió de l'Acadèmia de Düsseldorf, ha continuat essent un dels arguments de la seva lluita contra el proteccionisme opressiu de l'Estat sobre la creativitat intel·lectual mitjançant el control a les escoles i universitats. Aquesta lluita el va dur a renunciar a la seva condició d'artista quan declarava en una entrevista concedida a Madrid l'octubre passat: "Jo fins i tot me neg a ésser considerat un artista en l'antic sentit de la paraula. Si la gent arribàs a tenir clar que tot ve de la llibertat creativa i pogués arribar a desenvolupar-la, independentment de la influència de l'Estat, aleshores me sentiria un altre cop artista" (*).

Les accions de Joseph Beuys, que parteixen de la concepció tràgica del món de l'Expressionisme alemany, són plenes de vivències personals, que a vegades les han impregnades de cert hermetisme, desvirtuant d'aquesta manera un dels seus principals objectius. En aquesta mateixa línia de personalització s'entén la utilització d'uns materials pobres (greix, feltre, animals dissecats) com una persistent presència de les seves pròpies vivències.

No obstant això, a la majoria dels muntatges la crítica social esdevé el principal protagonista. Com és el cas de "Com explicar quadres a una llebre morta" (1965) a on incideix en la

Joseph Beuys: "Com explicar quadres a una llebre morta" (1965).

manca de comunicació entre els homes, o en "Euràsia, secció 34 de la Simfonia Siberiana" (1966) una crítica de la divisió d'Europa en dos blocs, o en la més recent i pot ésser la que més entusiasme va causar, en proposar amb motiu de la Documenta de Kassel el 1982 la plantació de 7.000 alzines en aquesta ciutat, i juntament amb cada una d'elles un petit monòlit de basalt com a homenatge a l'origen geològic d'aquella regió; acció que no va ésser estranya a les relacions que mantingué els darrers anys amb el Partit Ecologista Alemany.

Una vegada desaparegut Beuys, pareix introduir les obres en els circuits tradicionals de museus i galeries (ancara que ell se servís en ocasions d'aquests), ja que les seves accions compleixen el seu objectiu en el moment exacte de la seva realització, quedant després com a simple material documental (com els propis dissecats que emprava). Fins i tot a aquest testimoni, juntament amb les filmacions i les seves opinions, és l'únic que ens resta d'aquest esperit de lluita.

(*). De l'entrevista publicada a "El País" el 24 d'octubre de 1985. ■

MÚSICA

DOS CICLES DE PRESTIGI

PERE ESTELRICH I MASSUTI

L'Any Europeu de la Música ha suposat, en el fons, un interrogant cultural. M'explicaré: La idea, llançada pel Consell d'Europa, de dedicar un any a la Música ha significat un cop d'atenció. "Senyors, el fet musical, en totes les seves vessants, està mal atès, descuidat. Anem a crear una infraestructura!", era la consigna. Que aquesta es practiqui no és cosa d'uns quants; —és tasca de tots. Així, doncs, els fruits que aquest Any musical ens porti començaran a veure's a partir d'ara.

No esperem que els resultats siguin immediats. Més bé diria que es notaran en un més o menys llarg termini. El que sí es pot avaluar són les obres fetes al llarg de l'Any: concerts, publicacions, enregistraments. D'ells, en queda testimoni.

Al llarg del passat mes de desembre, tancant una mica les celebracions musicals, Mallorca (hauria de dir les Balears) ha estat escenari de dos cicles musicals que no dubtaria gens a qualificar de prestigiosos. D'una banda, les "Jornades Internacionals d'Orgue", organitzades pel Ministeri de Cultura (amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura). De l'altra, "Tot Música'85", de la Fundació Caixa de Pensions.

Anem a comentar els dos programes, diferents quant a la temàtica i desenvolupament, però semblants quant al nivell i originalitat.

DE BLANCAFORT A KIBURZ
PASSANT PER JORDI BOSCH

Arnau Reinés, l'organista, ha estat el mestre de cerimònies d'aquestes Jornades organístiques. Com a coneixedor dels instruments de les nostres esglésies (¿Hem de recordar, una vegada més, la importància dels orgues mallorquins i el seu valor històric, conegut i apreciat per tota Europa? ¿Hem de dir, encara, que Mallorca és l'entorn que reuneix l'índex més alt quant a qualitat/quantitat d'orgues?) Arnau trià els llocs en els quals es donarien els concerts. També quedà en les seves mans la tasca de convidar els intèrprets.

Dotze vetlades formaren el cicle. Dotze foren també els mestres del teclat. Deu els orgues que sonaren (el de

l'església de Santa Eulàlia de Ciutat convocà en tres ocasions el públic).

S'inicià el cicle el dia 3 amb un concert de Maria Teresa Martínez, a l'orgue de Santa Creu d'Eivissa. Orgue modern de Gabriel Blancafort. Seguirien Jan Jongepier (dia 4, a l'orgue del convent de Campos, de Jordi Bosch?), Vaclav Ovcakik (dia 5, a Santa Creu de Ciutat, de Mateu Bosch), Gloria Giliberti (el 6, a Sant Miquel de Llucmajor, restaurat per Gerhard Grenzing), Vicenç Ros (dia 7, a Sant Domènec de Pollença, segle XVIII), Monika Henking (dia 10, a Sant Nicolau de Ciutat, de Sebastià i Damià Caimari), Erich Arndt-Condo (1,11), Montserrat Torrent (dia 12) i Patrice Caire (dia 13). Els tres darrers a Santa Eulàlia de Ciutat (de la casa Alberdi). Wolfgang Zeren (amb un esplèndid programa Bach, el dia 17, a l'orgue de la Porciúncula, de Blancafort), Albrecht Schumachen (el 19, a Sant Andreu de Santanyí, de Jordi Bosch) i acabant amb Michèle Guyard (el dia 20, a Maó, a l'orgue de Santa Maria, obra de Joan Kiburz).

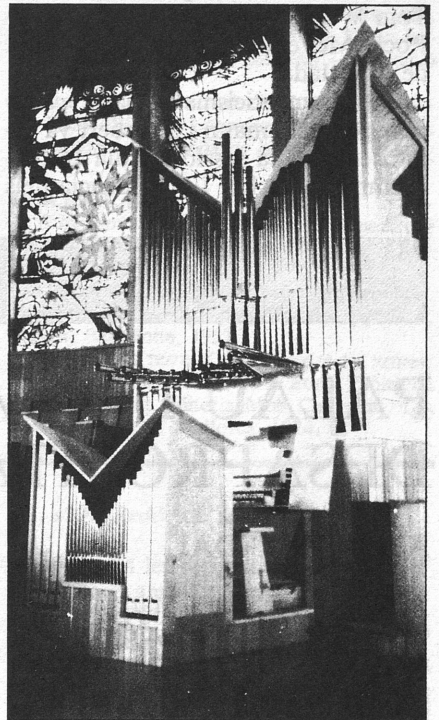
El llistat ens dóna una idea de la diversitat d'intèrprets participants a la mostra, així com de la diversitat, també, dels instruments emprats. Aquest crec que és un dels mèrits del cicle: públics diferents han pogut prendre part en una mostra exhaustiva.

Els compositors interpretats omplen la història de la composició organística: Bach, Palestrina, Haendel, Pachelbel, Zach, Boehm, Marchant, Liszt, Cabanilles, Cabezón, Messiaen..., i els mallorquins Capllonch i Matheu. Tot un ventall d'estils, formes i tècniques.

Quant a l'edició del programa de mà, cal destacar la idea d'incloure-hi les dades dels orgues, així com diferent material gràfic. Una idea no sempre tenguada en compte.

DE BACH AL ROCK

En efecte. El cicle "Tot Música'85" ha intentat explicar l'evolució de la història de la Música, les seves diferents etapes, partint de l'obra de J.S. Bach i arribant al concepte actual de Música amb les possibilitats sonores d'avui (TV, aparells electrònics, tècniques noves i sofisticades...).

"Orgue de l'església de la Porciúncula"

La personalitat del cicle "Tot Música'85" no és cap altra més que la de conjuntar la Música i la paraula. I és que cada sessió constà de dues parts: la primera parlada (una conferència sobre un tema musical concret), i un concert. Ambdues parts estaven relacionades quant a la temàtica. Així, després de l'explicació de Francesc Bonastre sobre el sentit actual de l'obra de Bach (obrint el programa, el dia 10), Lluís Claret, el cel·lista, ens aficà de ple dins el món del compositor a través de la interpretació de tres de les seues suites per violoncel sol. Fou —no em costa dir-ho— un recital fora del comú.

El compositor Andreu Lewin-Richter (dia 12) continuà iniciant-nos en els camins de la composició actual: la Música contemporània des dels seus primers intents "revolucionaris" fins a la Música d'ara mateix. Les il·lustracions musicals anaven a càrrec del Trio Bartok amb un programa de Milhaud, Stravinsky, Berg i Bartok.

Sense dubte, la televisió ha influït enormement en el desenvolupament de la Música. I no només en el terreny de la difusió (a través de la TV es pot assistir a "concerts" des dels llocs més allunyats), sinó també en la forma de fer la pròpia Música, en la concepció. Els "Video-clips" s'estan convertint en un veritable fenomen social. Ho són ja! Avui es poden considerar ob-

jectes artístics (?). De tot això parlà Mingus B. Formentor (dia 13), il·lustrant la conversa amb una selecció dels més moderns muntatges audiovisuals: Tom Waits, Talking Heads... "Pop-Rock. Més enllà dels disc" era el títol de la vetlada.

Al "Romanticisme alemany", amb obres de Schumann i Schubert va estar dedicada la sessió del dia 16 (penúltima del cicle). La influència dels

filòsofs i poetes nascuts a l'entorn de la ciutat de Jena, la personalitat tan diferent quant a l'estètica, però tan propera en la inspiració entre els diferents músics romàntics, sortí a rotlle a la conferència (estava anunciat el professor Jordi Llovet, però fou Lluís Mª Todó qui ens parlà). La part musical fou a càrrec del pianista Albert Giménez-Atenelle.

La darrera sessió del cicle va estar

dedicada al repàs de la història dels Negro spirituals ("Negro spirituals ahir i avui"). Miquel Juado (substituint Albert Mallofré) in The Jonny Thompson Singers.

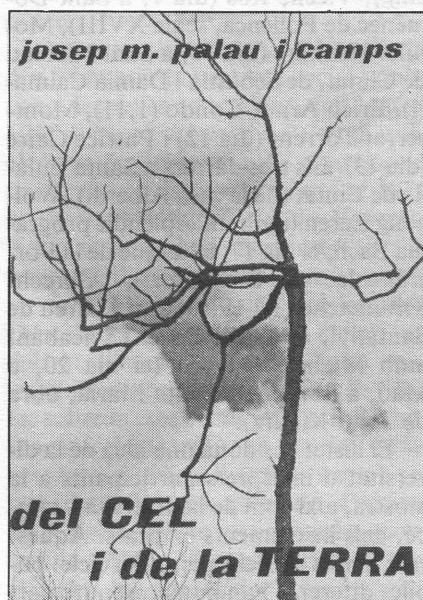
En resum, l'alt nivell aconseguit amb aquest cicle de "Tot Música'85" és difícil de superar. La qüestió és repetir en properes edicions l'aventura. ■

TEATRE

PALAU I CAMPS, UN AUTOR DESAPROFITAT

ANTONI NADAL

L'escriptor Josep Maria Palau i Camps nasqué a la ciutat de Barcelona l'any 1914. Criat en un ambient propici, amb lectures en català des de ben petit i amb alguns antecedents familiars literaris, aviat demostrà el seu interès pel teatre actuant en companyies d'aficionats i escrivint algunes peces per a elles. Uns anys després, a Palau i Camps li tocà de fer el soldat a Mallorca i fou ací on l'agafà la guerra, on es casà i on fixà la seva residència, a començament dels anys 40. Aleshores, a l'illa germinava la companyia Artis, un esdeveniment essencial dins la història del teatre mallorquí contemporani. L'Artis fou creada l'any 1948 i de bell antuvi animà molts d'autors a escriure teatre. Un d'ells, Martí Mayol, demanà la col·laboració a Palau i Camps per tal d'escriure un drama titulat *Portes obertes*, un drama que es transformà en comèdia per imperatius de la companyia. Els autors hi volien exposar el xoc entre els prejudicis socials del passat i la realitat del present en el si d'una família de l'aristocràcia mallorquina que va a mal borràs. L'obra fou estrenada el 25 d'abril de 1949 i gaudí d'un relatiu èxit de crítica; el públic, per contra, sembla que l'acollí amb fredor (se'n feren 7 representacions). Malgrat les seves deficiències, *Portes obertes* introduïa un tema que s'allunyava del teatre regional i en certa mesura el superava. Tanmateix, els aires renovadors duraren poc a la companyia Artis. Com a conseqüència, si un autor volia ésser estrenat per ella s'hauria de plegar e les exigències de la companyia. Palau i Camps no hi accedí i restà fora de l'escena pràcticament fins avui, si exceptuam algu-

Llibre que inclou tres obres de Palau: "Encara les armes", "Offut Field", "Berta Lofoden el Born"

nes comptades representacions. El teatre mallorquí havia perdut una oportunitat més de transcendir el costumisme limitatiu. Això no obstant, contra el que hauria estat més lògic, Palau i Camps no deixà d'escriure teatre. L'estrena de *Portes obertes* l'havia acostat al grup literari que integraven Llorenç Moyà, Miquel Gayà, Josep Maria Llompart i Jaume Vidal Alcover, entre d'altres. Sense dubte, d'aquell tracte sortí consolidada la seva vocació literària (Palau i Camps ha conreat tots els gèneres literaris) i d'una manera especial la de dramaturg, a raó del gruix de la seva obra teatral. En aquest sentit, hom no pot ignorar l'incertiu que suposaren els certaments si es vol explicar la regularitat de la producció de l'escriptor

durant l'ostracisme.

L'obra dramàtica de Palau i Camps és composta per 10 peces d'extensió normal, 8 peces curtes i una adaptació escènica del *Viatge tràgic de l'amo En Xec de S'Ullastrar*, de Ruiz i Pablo. Més de la meitat de les obres fou escrita entre els anys 1957 i 1960. En general, la farsa predomina en les peces curtes i el drama en les extenses. Entre elles destaquen, per ordre cronològic, les següents: *Llaços indisso-lubles*; és una crítica de la família burgesa de la postguerra, amistançada inclosa. *Pensió Predilecta* és un homenatge a *L'Hostal de la Bolla*, una farsa amb personatges que recorden els de la "Comèdia dell'arte". *I el mar segueix cantant* relata dues històries d'amor que viuen dues turistes amb dos mallorquins, l'un hotelier i l'atre picador. En aquesta relació cal fer esment del volum que Palau i Camps publicà l'any 1974 amb el títol genèric *Del cel i de la terra*, que recull *Encara les armes*, *Offut Field* i *Berta Lofoden el Born*. La primera, premi "Mariscal Jofre" dels Jocs Florals de la Ginesta d'Oï de 1958, se situa en plena residència francesa. En *Offut Field* el Pare Etern visita aquest lloc on estan centralitzats els servicis de tots els bombarders estratosfèrics. *Berta Lofoden al Born* (peça per a titelles) és una divertida burla d'aquells qui prediquen uns valors morals que no practiquen.

Com s'ha escrit, les obres que Palau i Camps pogué estrenar durant el franquisme varen ésser escasses. Amb la mort del dictador semblà, però, que s'encetava una nova època per el teatre, més favorable als autors. Així ho degué entendre Palau i Camps quan va refer algunes de les seves millors peces, a més d'escriure'n una de nova,

Quan només es canvia de la camisa, l'any 1982. La posterior estrena d'*Assassinat al Club dels Poetes*, el desembre de 1983, pel grup solleric Terra Nostra vendria a confirmar un canvi que dissortadament no ha tingut continuïtat.

Potser es tractava d'una il·lusió? El cert és que Palau i Camps encara és un autor desconegut als escenaris mallorquins. És clar que alguns dels factors que han influït en aquest desconeixement li són atribuïbles: el mateix caràcter de l'autor, poc propens al mercadeig, les llargues estades fora de Mallorca per motius professionals, l'elecció d'altres gèneres literaris més compensadors... Però això no justifica la ignorància que els grups mallor-

quins han manifestat del teatre de Palau i Camps ni minva el deute que la cultura catalana té contret amb ell per la seva contribució a la modernització de l'escena mallorquina (i encara que sigui a rajaploma, no podem deixar d'esmentar aquí els nombrosos articles que ha publicat sobre aquest tema). Tant de bo que les nostres paraules serveixin per recordar-ho i puguin contribuir al redreçament d'aquesta situació.

OBRA TEATRAL DE JOSEP Mª PALAU I CAMPS

Portes obertes —en col.laboració amb Martí Mayol—, 1949. *Un diumenge decapvespre*, 1949. *Llaços indissolubles*, 1950/1982. *Pensió*

Predilecta, 1953/1983. *S'ha venut un home*, 1955. *Aeroport*, 1957. *Encara les armes*, 1957. *Joan Aloi*, 1958. *Berta Lofoden al Born*, 1958. *Beatriu esborra el temps*, 1958. *Camins de retorn*, 1959. *I el mar segueix cantant*, 1959/1982. *Assassinat al club dels Poetes*, 1959. *Viatge tràgic de l'amo En Xec de S'Ullartrar* —adaptació escènica—, 1960.

Tres intents de teatre de camí, 1960/1961. *Ofut Field*, 1962. *Les consultes del doctor*, 1963. *Quan només es canvia de la camisa*, 1982.

BIBLIOGRAFIA

S'ha venut un home. Edició pratocinada per l'Ajuntament de Palma. Impremta Atlante. Mallorca, 1957.

Aeroport. Assaig de teatre homeopàtic. "L'autor de l'ocell de paper", XIX, pp. 5-14. Editex. Barcelona, 1957.

Del cel i la terra. Conté *Encara les armes*, *Ofut Field* i *Berta Lofoden al Born*. Pròleg de Xavier Fàbregas. Editorial Moll. Col·lecció "Les Illes d'Or", 112. Mallorca, 1974. ■

CORRIGENDA

L'estadística de "Publicacions periòdiques a Mallorca" (LLUC n° 724) l'elaborà Miquel Company, el qual ens envia us següents correccions:

Publicacions periòdiques a Mallorca

De la relació de revistes han deixat de publicar-se les següents:

- Artà, d'Arta.
- Binissalem*.
- Tramuntana*, de Petra.
- Call Vermell*, de Costitx.
- Alpic*, d'Esporles.
- Llucmajor*.
- Maria de la Salut*.
- Jussana*, de Ses Salines
- Cap Envant*, d'Alaro
- Soterrani*, de Manacor
- Urxella*, de Pollença.
- L'Auba*, de Pollença.

s'Ou Redó, de Sant Joan.

A més hi ha les següents errades que no coincidexen amb l'original:

- 1/ PÒRTULA, si pertany a l'Associació de Premsa Forana.
- 2/ CERCLE D'ESTUDIS, també.

La revista de Sóller va ser fundada l'any 1884 i aquí consta que fou el 1958.

Miquel Company

llegiu

mallorca socialista

la revista de l'esquerra mallorquina

PSM

Partit Socialista de Mallorca
carrer Temple, 7 - Ciutat

ADDENDA

A l'article *RINADO E AURINDA* publicat a *LLUC*, Gener 1986 (n° 725, pàg. 18), es deixà de publicar el text final que ara adjuntam.

I si després d'això encara no us heu adonat que es tracta d'un idioma imaginari, és que la vostra bona fe resulta massa pura per un món tan dolentot com aquest. Efectivament, els texts anteriors son obra de Robert Zend, un polifacètic hongarès que fugí del seu país quan es produí la invasió dels tancs russos després de l'alçament del 56. S'establí al Canadà i portà a terme nombroses tasques creatives: des de ràdio fins a cinema, des de cal.ligrames a màquina ("typescapes", paisatge de lletres) fins a poemes de tal creativitat que li feren exclamar a Marcel Marceau: "Robert Zent és el germà que hauria escollit, un mim de la paraula", i Jorge Luis Borges li endreça el següent elogi reversible: "Llegint els vostres poemes comprenc per qué us agraden esl meus".

Per a Zend la paraula era molt més que un semantema, una portada de missatges; la paraula era més una pinzellada, una pedreta per a un mosaic, i la pobresa de l'alfabet el feia retornar a les arrels, al temps en qué la A

era un cap de bou (donau la volta al paper i encara el veureu) i la B era una escala (feis quadres de dues corbes i la trobareu), i per això complementava el text amb dibuixos.

Segons en contà sa viuda, havien estat a Mallorca pel Desembre del 82, de passada cap a Eivissa, on exposà uns quants cal.ligrames dins de la col·lecció "El espacio a través".

A més de nombrosos col.laboracions a revistes de poesia, publicà "De Zero a U", "Mes enllà de les etiquetes", "O A B", "Arbormundi" i "El meu amic Jeroni".

Robert Zend havia nat a Budapest el dos de Desembre de 1929, i morí l'estiu passat a Toronto, als 56 anys massa jove, massa prest. D'ell va dir Arlene Lampert: "Zent era tan divertit que no ens quedà mes remei que prendre'l seriosament". Heus aquí un epitafi que —arribat el dia— i com més tard millor m'agradaria tenir. ■

Pere Morey Servera.

Texts en "remusq", Copyright 1985, Janine Zend.

FE D'ERRATES LLUC GENER 86

- Pàgina 19: Peu d'ilustració: Dibuix de José J. Muñoz Servera "Vasco".
- Pàgina 21: Peu d'ilustració: Dibuix de Biel Bonnin.

CUINA

QUÈ ÉS "CUINA MALLORQUINA"?

ANTONIN

Per abordar qualsevol tema, amb l'afany d'estudiar-lo i comprendre'l, primer de tot cal delimitar-lo. I aquí se'ns presenta la primera dificultat del camp que tractam. Què és "cuina mallorquina"? Opinions molt més qualificades que la nostra, per l'experiència i la dedicació, han proporcionat diverses respostes a aquesta pregunta. I, com de costum, si bé totes contesten de manera incompleta aquesta qüestió, totes contenen elements satisfactoris i certs que hem de considerar.

La resposta més comuna és que cuina mallorquina es tot allò que es cuina segons uns models que ens vénen determinats pels receptaris d'aquesta cuina. Però una lectura d'aquests receptaris, ja siguin textos impresos ja siguin simples aplecs o plaquetes que sol haver-hi a bastants cases, ens revela que moltes de les receptes que hi apareixen són d'origen no mallorquí. I què feim amb ells? Els conceptuam com a cuina mallorquina sistemàticament? ¿O solament, com proposa Lluís Ripoll, a partir d'una determinada data de presència? Els hem de rebutjar?

Acceptar-los plenament com a cuina mallorquina no hi ha dubte que pot ésser criticat en el sentit que no és cuina genuïnament autòctona. Però també és cert que aquests plats, alguns d'ells presents en els nostres receptaris fa més de dos segles, deuen haver perdut les seves característiques inicials i deuen haver anat incorporant elements locals. A més, hem de tenir en compte que en ésser confeccionats amb primeres matèries mallorquines, el sabor ja deu ésser totalment nostrat. Permeteu-me que en suport d'aquesta opinió citi Anselm Turmeda, qui a les seves *Cobles de la divisió del regne de Mallorca* ja deia:

"... E la carn qui es portada
de fora altre regnat,
pus en mi han pasturat
torna com si fos nostrada."

De totes maneres, una eventual investigació sobre aquests plats i la seva comparació amb els possibles originals, en el cas que continuïn existint, estic convençut que donaria no poca llum sobre les influències i l'evolució de la cuina en general i de la cuina mallorquina en particular, i ens permetria ésser molt més definitoris en aquest aspecte.

Una altra resposta que apareix amb freqüència en els textos d'ús, sol ésser més restrictiva. Només s'acceptarien com a plats mallorquins aquells que oferissin unes característiques determinades, que cal concretar encara, reconegudes com a típiques de la cuina mallorquina. A part d'ensopegar amb unes respostes peregrines que es donen sobre quines haurien d'ésser aquestes característiques, ens trobam així mateix davant la probabilitat, més que considerable, que aquests plats hagin sorgit d'un tronc comú i que després, amb el pas del temps, hagin estat modificats segons les possibilitats i el gust locals. Crec que pràcticament la totalitat dels plats de cuina mallorquina ofereixen aquestes dues característiques, generals, d'altra banda, de qualsevol fet cultural, com ho és la cuina. I això, lluny d'anar en perjudici de la nostra cuina, és evident que parla ben clar del seu poder d'adaptació, de la grandària de les seves mires i de la seva flexibilitat en l'acceptació de receptes que en determinats moments s'anaren incorporant al nostre repertori culinari. Aquest fet, la aculturació o transculturació, que tots

els sociòlegs saben que fa millorar i progressar les cultures en la mesura que són capaces d'assimilar nous elements aliens, sembla clar que es dona amb una certa freqüència a la nostra cuina. I és evident que si rebutjam aquests plats ens privaríem de quelcom tan valuós i entranyable com ho és qualsevol element de la nostra cultura, més o menys elaborat, amb l'excusa de la seva procedència o de les seves influències de fora Mallorca.

D'altra banda, alguns dels plats tenguets per genuïna i ortodoxa cuina mallorquina han estat reelaborats i transformats per professionals acreditats de la "nova cuina", que no és sinó vella cuina, adaptats al paladar i als tipus de vida actuals. Crec que seria un error, també, si no una imprudència, el fet de rebutjar-los.

La llista dels plats de cuina mallorquina dista molt, per tant i afortunadament, d'ésser tancada i de poder ésser qualificada com a instrument d'autolimitació d'un dels aspectes més agradables del nostre sistema de vida.

Parlar en conseqüència, de cuina mallorquina és una cosa tan subtil com parlar de medicina o de metal·lúrgia mallorquines, tot i que no hi ha dubte que el fet d'ésser realitzada a Mallorca, amb més o menys elements locals i d'una manera que haurà d'adaptar-se al paladar d'ací (un tema, aquest, prou vidriós, també, com per deixar-lo enlaire) li confereix unes maneres determinades que els experts, i els inexperts, discuteixen si són o no són cuina mallorquina. ■

Què fa el Consell Insular en Serveis Socials

El CIM apleix una labor assistencial bàsica a través del Conjunt dels Centres que són propietat seva:

Hospital General
Hospital Psiquiàtric
Llar de la Infància
Llar de la Joventut
Llar dels Ancians
Hospital de Nit (centre d'acollida dels Marginats)
Centre de Prevenció de Drogues
Grup d'Educació Sanitària a les Escoles d'Infants.

Manté convenis amb uns altres centres tant públics com privats:

Patronat Verge de la Salut (que atén els minusvàlids psíquics)
Centre Lluerna (escola dedicada als subnormals profunds)
Can Ribes (que promou la integració dels marginats)

Facilita ajudes a totes les entitats amb finalitats socials de Mallorca, amb atenció especial a la tercera edat, problemàtica gitana, marginació i minusvàlids.

Entre els projectes inminents hi ha l'elaboració del Mapa de Serveis Socials de Mallorca.

Consell Insular
de Mallorca

cf. Palau Reial, 1

MORENA ATLANTICA

MIQUEL CARDELL

Hi ha setmanes que més convendria no aixecar-se del llit. Sense anar més lluny, en quatre dies, un caramel beneït per Sant Blai m'ha xapat un queixal, he aplegat la bronquitis tabaquera de cada febrer, i he rodolat l'escala.

Per si això fos poc, encenc la TV i m'hi trobo el debat de l'OTAN. Bé, ara resulta que li hem de dir Aliança Atlàntica, d'on deducisc que el PSOE (en aquest cas tampoc) no és aquí per a conservar el nom de cada cosa, com el Sr. Espriu, sinó per a utilitzar els noms —també— a les seves campanyes d'imatge, ensinistrament popular o el que sigui. (Això em recorda certs "pactes de cavallers" sobre la utilització o no utilització informativa de la història, i tot s'assembla a una novel·la d'aquelles que pintaven sinistres futurs a dates que ara ja hem passat - numèricament, vull dir).

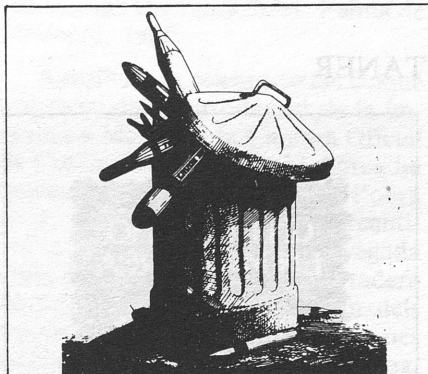
El pitjor, però, és la sensació de total "déjà vu", de res de nou, que el poder ens vol entrar els canyissos per avorriment, com cert matalasser del meu poble, mancat d'arguments convincents.

L'única novetat és que el president González ha canviat l'habitual look de banquer per un vestit més a la moda. De totes maneres, ara que les eleccions no es guanyen per programa, sinó per imatge (i així ens va), la principal conclusió que sura dins l'avorriment és que el candidat que va guanyar unes eleccions venent ètica i credibilitat no ens pot convèncer que juga net en això del referèndum i l'OTAN; la impressió que hi ha molts de trufos amagats dins les mànigues del poder.

La sensació és al carrer: aquest pic sí que anam ben de democràcia formal, teatral, ritual, però tanmateix el final de la pel·lícula és fermat i ben fermat: segons com vagi el referèndum el Poder farà o desfarà, dissoldrà o convocarà, dirà o desdirà, però d'aquí a sortir de l'OTAN...

Sí, aquesta és la sensació que em sembla respirar: d'una o altra manera menjarem morena de l'Atlàntic Nord. Tant si guanya el sí, com si ens contenen allò que l'abstenció que no tenia cap importància a les eleccions gallegues ara sí que en te, o convoquen eleccions...

D'aquí a recordar el poc temps que hi va haver entre el 23-F i la sobtada

otnització només hi ha una passa, la mateixa que ens pot conduir a trenc de demanar-nos si tot l'edifici de la democràcia espanyola és gaire més que un decorat, una façana amb totes les institucions, desfilades, rituals i banderes, però sense fonaments reals de plena sobirania, cambres d'independència decisòria ni mobles d'alternatives reals; o que una amant de plàstic que ja perd aire per massa forats.

Si almanco no jugàs tothom de falsa, la cosa seria molt més divertida: imagin el Presidente explicant que en parlar de la defensa d'Occident es refereix exactament a la part d'occident d'enllà l'Atlàntic que limita al Nord amb Canadà i al Sub amb Mèxic, per exemple. O Fraga assegurant que li interessa molt més jugar a escacs electorals que donar suport als que són els seus de tota la vida, o als missatgers del Pentàgon cantant-nos les 40 per TV, en lloc de fer-ho a despatxos inexpugnables a la llibertat d'Informació, o algun belga o holandès explicant com els han funcionat de bé els seus propòsits no nuclears, i el cap de la policia política turca explicant amb pèls i senyals com serveix l'Otan per a reforçar la democràcia...

És clar que tot això no vol dir que, d'escalivat, hagi decidit passar de tot i tancar-me dins una cova fins que la m'exropriï per muntar-hi un Pershing. Ben al contrari. Votaré que no i en faré tota la campanya publicitària que pugui. Primera, perquè amb les coses de menjar no es juga, i per si un cas. I segona, per fer la punyeta, per veure què seran capaços de fer, i comprovar a quina altura sota el nivell de la mar poden arribar uns calçons.

Si els que tenen la paella pel mànec volen que mengem morena, de grat o per força en menjarem, però els missatgers del cuiner n'acabaran tan farts com nosaltres. ■

UN PART POSSIBLE?

GUIEM DAVIU VICH

Hi ha coses que probablement es viuen, només, un pic en la vida, però viure-les totes tres a dins un període de nou mesos pot ser gairebé insòlit. Em referesc a la vaga general del 20-j., al referèndum sobre l'OTAN i al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

Quantes de coses podrien ser fecundades i engendrades per resoldre problemes encara pendents per a la humanitat amb aquest període de part. (No obstant això, contra l'avortament dels projectes d'aquests tres fets no se senten les veus airades dels "pro-vida".)

Vegem-los en pla telegràfic i preguntem-nos si no val la pena ferlos anar endavant, no desistir-ne.

El primer és canviar la política econòmica del govern. Que no vagi més a favor dels qui tenen tots el doblers i tot el poder per usarlos, que es repartesqui el treball (cosa ben possible), que s'acabin les bosses d'autèntica misèria que encara existeixen, amb un desenvolupament equilibrat. Que s'orientin les inversions (fruit del nostre treball) cap allà on fan falta: l'educació, la salut, la vellesa...

El segon, l'heu sentit prou vegades aquest darrer temps. Va sorgint una nova cultura, una nova manera d'interpretar les relacions entre els pobles i els estats, una nova manera de fer valer el potencial de raó i de coneixement que els homes i dones encara tenim i seria ni més ni pus que anteposar (o sigui, posar primer, fer prevaler) el mutu enteniment, la col·laboració i la negociació i a poc a poc dir adéu a les armes (començant per les nuclears i acabant per les convencionals).

I ja anam a la tercera. Si tanta de gent ha mogut el II Congrés Internacional de Llengua Catalana ¿per què no proven els i les que hi participen, de viure i d'exercir com a ciutadans i ciutadanes en llengua catalana, sempre i en tot lloc i fent servir el seu dret (ja que el Govern no el dóna)? Jo crec que ja no faria falta un III Congrés. ■

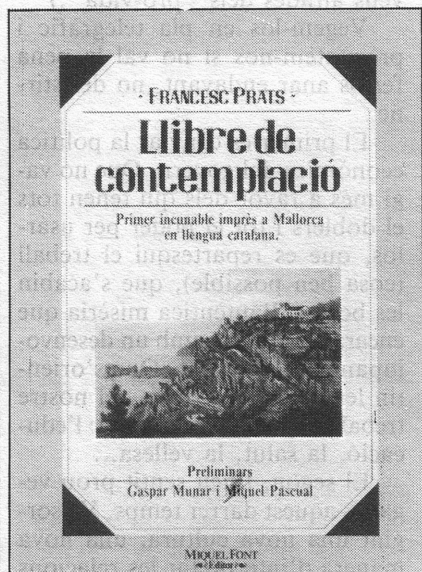
LLIBRES

TRIA DE NOVETATS

Coordinació: LLEONARD MUNTANER.

Jaume Albertí. Ramon Bassa. *LES ESCOLES PETITES A MALLORCA*. I.C.E. (Institut de Ciències de l'Educació). Ciutat de Mallorca, 1985. 161 pp.

El llibre és bàsicament una reflexió dels autors entorn a la defensa de les escoles petites, després d'haver treballat més de setze anys en el camp educatiu. El treball en conseqüència pretén donar a conèixer què han estat les escoles unitàries a Mallorca durant els últims anys, donant a més a més tot un enfiloi de reflexions educatives sobre aquestes escoles.

Francesc Prats. *LLIBRE DE CONTEMPLACIÓ*. (Primer incunable imprès a Mallorca en llengua catalana). Preliminars Gaspar Munar i Miquel Pascual. Miquel Font, Editor. Col·lecció Alicorn / 2. Palma de Mallorca 1985, XXXIX + 128 + 156 pp.

Magnífica edició aquesta del llibre de Francesc Prats anomenat "LLIBRE DE CONTEMPLACIÓ" primer incunable imprès a Mallorca en llengua catalana a finals del S. XV. Aquest tractat de Prats, té una certa relació amb els famosos *Llibres d'Horres* tan freqüents al llarg dels segles XIV i XV. Amb preliminars de Gaspar Munar i Miquel Pascual, la present edició inclou el facsimil de l'obra, la seva transcripció, així com un apèndix en quatre apartats que s'inclou al final.

George Sand. *UN INVIERNO EN MALLORCA*. Introducción y notas Valentí Puig. Miquel Font, Editor. Colección Evast e Aloma nº 1. Palma de Mallorca 1985, 238 pp. Il·lustracions.

Un invierno en Mallorca és la novel·la on George Sand (1809-1876) narra el seu viatge a Mallorca acompanyada del compositor polonès F. Chopin. Aquesta nova edició, introduïda per l'escriptor Valentí Puig, inclou un extens apèndix que aporta nombroses dades històriques, i biogràfiques.

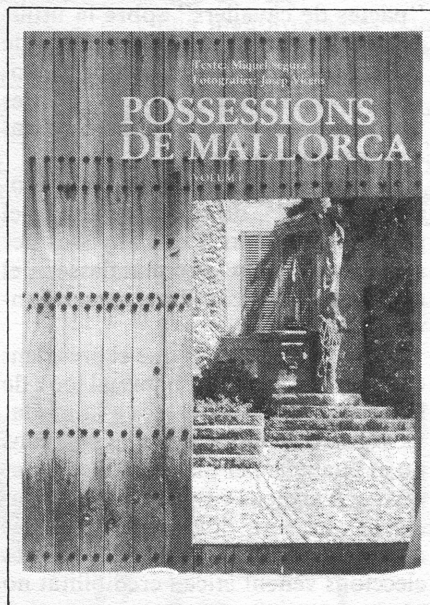
Elisabet Abeyà. *LA BRUIXA QUE VA PERDRE LA GRANERA I ALTRES CONTES*. Il·lustracions Lluís Jover. Editorial Moll. Palma de Mallorca, 1985. 50 pp.

Atractiu recull de contes, impresos en lletra lligada, molt adient per a infants que ja poden llegir tot sols i als quals va dedicat el volumet. Les il·lustracions de Lluís Jover acompanyen adequadament el text encara que, a jutjar per les cobertes, haguessin guanyat força impreses en color. Respecte als textos, destaquen algunes excel·lents idees a voltes poc treballades a nivells de llenguatge.

C. Fernández Bennàssar. *LLORENÇ M. DURAN I COLI (INCA,*

1903). Col·lecció Els nostres Educadors nº 4 I.C.E. Palma de Mallorca 1985, 105 pp.

Encomiable treball d'investigació de C. Fernández Bennàssar dedicat a esbrinar la vida d'un educador: Llorenç M. Duran i Coli (Inca, 1903). Home culturalment inquiet, fou depurat i silenciats l'any 1936. Durant la postguerra, aconseguí reorganitzar el petit negoci familiar i creà l'Editorial Duran, promotora dels seus propis Quaderns de càlcul *Dos + uno* que, un servidor encara recorda haver emprat al Col·legi de Sant Francesc de Palma. Es autor entre altres obres de la *Guia de Inca* (1944), l'enciclopèdia escolar *Ingreso* (1944), així com de diferents quaderns d'exercicis de Geografia i Història (1950-54).

Miquel Segura (Text) Josep Vicens (Fotografies) *POSSESSIONS DE MALLORCA* Volum I. Pròleg: Antoni Alemany. Imagen/70. Palma de Mallorca 1985, 154 pp. Il·lustracions.

Aquest llibre pensam que ben vàlid com a testimoni periodístic, està constituït per un recull de reportatges publicats pels autors al Diari "El Dia de Balears" entre el juliol de 1982 i el març de 1984. Molt ben il·lustrat per Josep Vicens, duu un pròleg intel·ligent i discutible d'Antoni Alemany.

Antonio Contreras Mas *LA COCINA DEL MEDIEVO MALLORQUIN (I)* Monografias Panorama Balear nº 124. Luis Ripoll, Ed. Palma de Mallorca 1986, 16 pp.

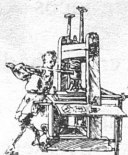
Antoni Contreras, psiquiatre cone-

gut pels seus estudis sobre la medicina medieval mallorquina, és l'autor d'aquest breu però documentat treball sobre cuina. Al marge de les referències generals, en aquesta primera part ens parla de la cuina medieval quotidiana i de la cuina pròpia dels navegants, la realitzada en llurs vaixells.

NORMES DE BEN OBRAR

Opuscle escrit per Joan de Gerson (1363-1429), Cancellier de la Universitat de París

Pròleg: Dr. LLORENÇ PÉREZ
Traducció: MIQUEL PASCUAL, M. SS.CC.

Facsimil del primer llibre imprès a les Balears per Bartomeu Caldentey de Felanitx i Nicolau Calafat, de Valldemossa, l'any 1485

Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear

NORMES DE BEN OBRAR
Opuscle escrit per Joan de Gerson (1363-1429) Cancellier de la Universitat de París. Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear. Imagen/70. Palma de Mallorca 1985, 131 pp.

Amb motiu del V centenari de la introducció de la Impremta a Mallorca, la Conselleria d'Educació ha tengut l'encert d'editar el facsimil del primer llibre imprès a les Balears, per Bartomeu Caldentey de Felanitx i Nicolau Calafat de Valldemossa, l'any 1485. L'obra de Joan de Gerson a més a més ha estat traduïda del llatí al català per P. Miquel Pascual M.SS.CC. La nova edició duu també un acurat pròleg del Dr. Llorenç Pérez.

Francesc Aguiló i Tarongí. *A REVEURE, VIDA MEVA*. Col.lecció Bon amic. Edita Promocions divisió comercial A.G. Palma de Mallorca 1985, 237 pp.

Aquesta és l'última novel·la d'un autor mallorquí, incorporat recentment a aquestes tasques, però que sense lloc a dubtes, donarà molt a parlar. Una prova del que deim ho és aquesta novel·la i ho son els seus anteriors llibres, en especial *INEXORABLEMENT* (1984) i *EL CICLO* (1984).

PRACTICA MERCANTIVOL COMPOSTA E ORDENADA PER EN JOAN VANTALLOL DE LA CIUTAT DE MALLORQUES. Edició facsimil. Presentació Llorenç Pérez. Antiga Imprenta Soler. Palma de Mallorca, 1985.

Aprofitant la celebració del cinquè centenari de la introducció de la impremta a Mallorca, la Cambra Oficial de Comerç de Palma de Mallorca ha patrocinat l'edició facsimil de l'obra de J. Ventallol "Práctica Mercantivol", publicada per primera vegada l'any 1521 a Lyon. Es una verdadera llàstima que, essent aquest un dels tractats matemàtico-mercantils més importants de l'època, no se'ns hagi facilitat una transcripció força anotada, així com un estudi preliminar d'investigació sobre l'autor i l'obra.

Practica mercantivol composta e ordenada per en Joan vantallol de la ciutat de mallorques.

Presentació de Llorenç Pérez
Edició facsimil / Palma de Mallorca 1985

Antonio Palmer Cruellas
Transcrip.

El libro Copiador de cartas de Juan y Felipe Guasp 1849-1863

MIQUEL FONT
Editor

Antonio Palmer Cruellas (Transcrip.) *EL LIBRO COPIADOR DE CARTAS DE JUAN Y FELIPE GUASP (1849-1863)*. Miquel Font, Editor. Col.lecció Alicorn/1, Palma de Mallorca 1985, 276 pp.

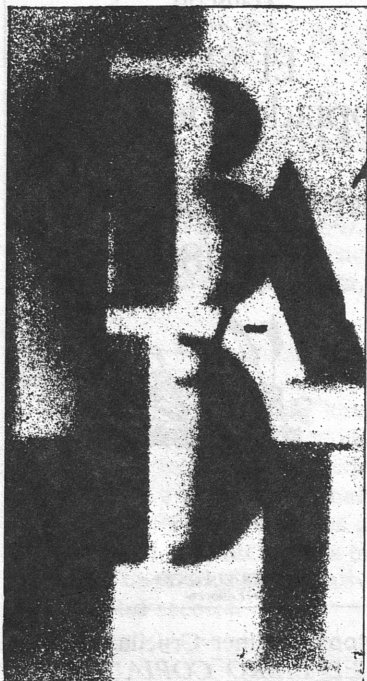
Aquest llibre és d'agrair per moltes raons, però sobretot perquè després d'una ingent tasca de transcripció, Antoni Palmer i Cruellas ha sabut posar a l'abast d'especialistes i curiosos l'epistolari comercial d'una de les més il·lustres famílies d'impressors mallorquins: Joan i Felip Guasp (1849-1863). L'excel·lent edició a la qual ja ens té acostumats Miquel Font, editor, inclou una presentació i tres apèndixs que faciliten l'estudi de les 472 cartes transrites. ■

SERVEI DE LLIBRES ESTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS CATALANS
JOGUINES I LLIBRES INFANTILS

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 21 38 21
07002 PALMA

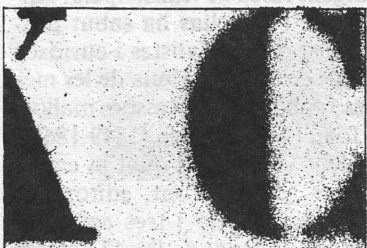
CRE·A·CCIÓ

Els graons foscants trepig amb mitges teles;
abissal sequera fort i aspriu trepig debanat
entorn el teu rostre de cardina.

Endins, on l'esllanguiment que té el jardí
disposa veus i caceres mai més allerades,
hi vinclaré el tors i de grat em faré contagi.
Quin amaçolat secret que encrestalla
els meus miratges!

Migdiada, grec autumnal, amor meu pots
amainar aquest exsudi amb lluna de jaços
embaumats,
car pressa tenc d'emmudir corcs i cruels badies.
Venteja fangós a fora,
vànoves i teixos de setembre vacil.lant,
l'aire porta tarongers d'arena, dits travessers,
fulleda embriagada que torba
com un tornar mudadis en haver-te
plantat l'anell de l'admirable.

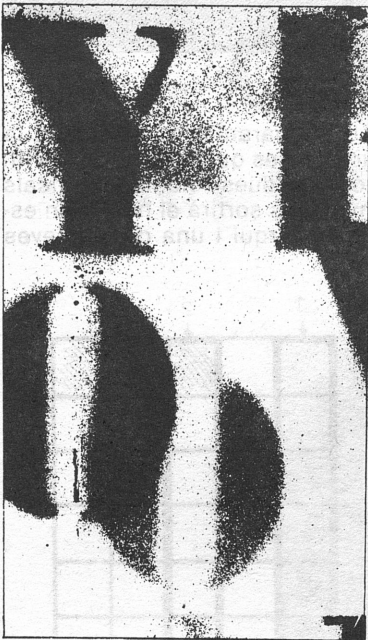
L'otomne vola llences
i vespers d'algaïda.
El cassó del temps
obac
és només, encara,
una clariana.

Qualsevol dia l'herba em gramparà
la borra de les butxaques. Ocell dins llaç,
mal vol redreç esquiu si un jorn remot
vaig a les cloves, a la vall llunyana.

Un dia d'ara, boscat al fanàs,
toparé un trebolí de pà.lids degotissos,
el bon temps, la mata llentrisclera i un tord
que trompina fent-me salts damunt la boca.
El saule badat al pany en un aire
de mirable, de tremolor desert
sedeja una rialla.

Qualsevol dia, com qui pren vol
retorna tenaç a l'esvaïment,
sentiré daurat salobre en corrua per l'espínada.

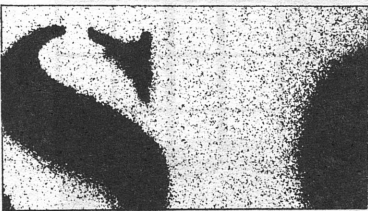
Rera el batre de les ones, on
els ganglis de les naus s'enllagrimen
el queix de la temença,
un renadiu eixili s'hi està a grapissos.

Quin carceller tiba mut
els enfloncs alisos; quin sobirà errívol
ens porta aquesta mar tènue,
aquestes edats difuses,
pál.lids coralls en graell de brisa?

El sol punxa verds i ginestes fressades;
al front de les petxines m'hi endorm
per a de ben jorn sentir el bram de la cala.

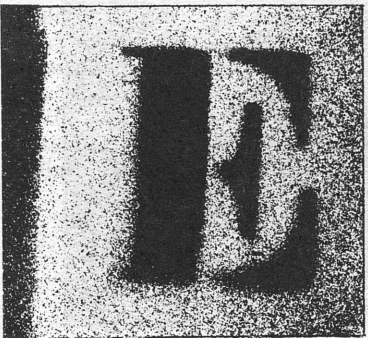
La tanassa incipient pren lluna
i el rocam mentit m'estronca el cel,
la xarxa, les nanses.

Dòcils estadans, els dofins esquitxen
gotim de nacre.

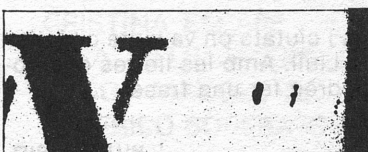
Mal que port els ulls amb batalls
i oscat el fons d'aquest espill,
punxa'm el dors i
arronsaràs l'espiga
del meu rellotge.

Més avall,
l'arena raja.

En haver-te véns a l'ombra
del meu mudar esvelt i et compt ací
les petges i clotades d'hivern
mal que em reclama l'efímer.

Pa's antany cansat, romans el millor
verd i exhaust; no demanan a ningú què fóra.
Estranyament alís sospir una aura,
m'he adonat d'exultants genolls i sendes.
Àvol, heus-me aquí la paciència
ben bé recremat, i no sé dir-vos
eren fades polpes, però esmolades,
llestes mirades com ermassos.
Si só tirà és foll esclavatge.

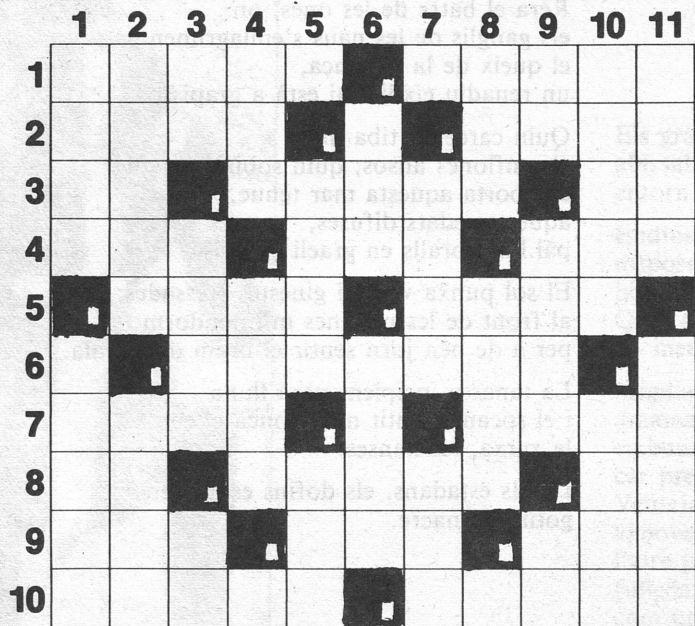
M'ets un mal
que bat el cor
de les merles.
Tot d'una del trèvol
en decant l'ullal.

LLUÍS MASSANET I GALMES
IL.LUSTRACIONS: JAUME FALCONER

PASSATEMPS

MOTS ENCREUATS

Bernat J. AMENGUAL

HORIZONTALS

1: Nom i llinatge d'un escriptor i filòsof mallorquí (dues paraules). 2: Radical ací com l'acetil. Consonant. Mar tancat d'Àsia Central soviètica, separat del Caspi per un altiplà. 3: Gos. Matèria que atreu el ferro per propietat o per poder adquirit. Matrícula de Guadalajara. 4: Recipient que serveix d'abeuradora o menjadora d'animals, especialment porcs. Adverbi de lloc. Mascle de la cabra. 5: Dirigir-se, caminar, acudir. Planta grillada d'olor forta característica. 6: Símbol químic del bor. Illa mediterrània a la qual va anar Ramon Llull l'any 1313 i hi va estar un any sota la protecció del rei Frederic, escrivint i convertint jueus i sarraïns. Deu en xifres romanes. 7: Edicte del tsar a Rússia. Consonant. Ciutat de l'URSS, capital de Letònia, a vorera del Bàltic. 8: Nom de lletra. Inclina, abaixa, acala. Arbre de la família de les ulmàcies de petites fulles asimètriques i dentades. 9: Conjunció equivalent a "doncs". Cosí de Mahoma que se casà amb la seva filla Fàtima. Fruit de l'alzina, del roure i altres arbres. 10: Ciutat del Sàhara de 6.000 habitants. Donar doblers a canvi d'una cosa.

VERTICALS

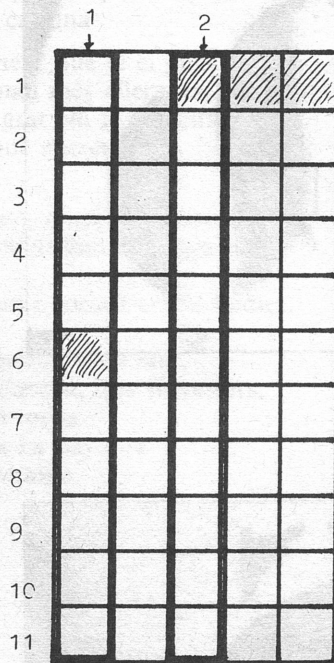
1: Espai entre dues parets que formen angle. Ciutat del nord d'Àfrica on Ramon

Llull anà a predicar dues vegades i hi va esser empresonat i lapidat. 2: Finalitza, cessa, se clou. Sigles de la Confederació Espanyola de Dretes Autònomes, partit polític fundat el 1933 per Gil Robles. 3: Nota musical. Insalubre, malsà, antihigiènic. Nàusea, fàstic. 4: Suc que se treu de les olives. Un dels continents (al revés). Vocal. 5: Consonant. Nom d'home. Casa d'en. 6: Recipient gros de tela o paper fort per a productes agrícoles, de construcció, etc. Imatge d'una falsa divinitat. 7: Consonant. Covarot, bòtil. Que ha menjat fins que n'ha tengut prou. 8: Extens, dilatat. Unitat monetària d'Itàlia. Vocal. 9: Antiga població de Mesopotàmia, descoberta al segle XIX. Nom d'home. Consonant repetida. 10: Capital de Nigèria. Pecat d'apetit desordenat de menjar i beure. 11: Revista que vostè llegeix en aquest moment. Garlar, xerrar, parlar massa.

HORIZONTALS
1: Ramon Llull. 2: Acaba. 3: Mi. 4: Insa. 5: U. 6: U. 7: U. 8: U. 9: U. 10: U. 11: U.
VERTICALS
1: A. 2: A. 3: A. 4: A. 5: A. 6: A. 7: A. 8: A. 9: A. 10: A. 11: A.

ACRÒSTIC

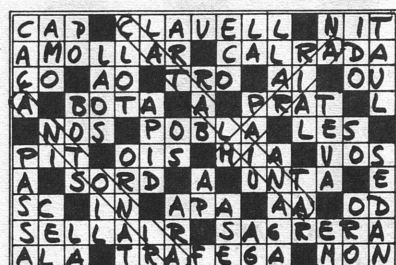
Cercau les paraules horitzontals, la definició de les quals donam a continuació. A les dues columnes verticals assenyalades sortirà el nom d'un escriptor mallorquí i una de les seves obres.

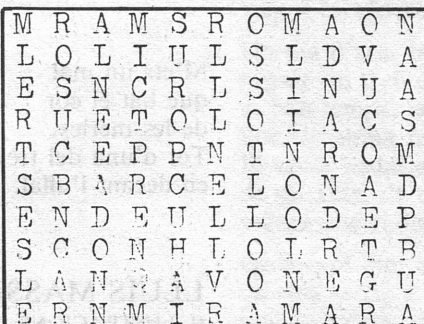
1: Déu d'Egipte. 2: Planta perenne de tronc llenyós, amb branques a partir d'una certa altura. 3: Mascle de l'ovella. 4: Ona molt ampla que el vent produeix en una gran superfície d'aigua. 5: Pepa grossa que representa una persona amb aire grotesc, especialment quan se crema a les Falles de València. 6: Adverbi de lloc. 7: Poble de l'interior de Mallorca. 8: Conjunt de joves que, en temps de pau, són cridats per l'exèrcit un mateix any. 9: Separau les dues fulles d'una porta (escrit al revés). 10: Representació geomètrica d'un conjunt de punts, ratlla, retxa. 11: Pèl de l'ovella.

W O A T - - A O A
R T D O C B > B - Z
B L A Z Q U E R Z A
A R O Z - < J L - - L
R A M O Z J J C L L

SOLUCIONS DEL NUMERO DE GENER

JEROGLIFIC: DEVANT-A-L

SOPA DE LLETRES

10 llocs i ciutats on va viure o viatjar Ramon Llull. Amb les lletres que sobrin, podreu fer una frase.

Solució: Mallorca, Randa, Miramar, Barcelona, Tunís, Montpeller, Gènova, París, Nàpols, Roma.
FRASE: Ramon Llull va escriure "Los cent noms de Déu", "Lo desconhort", "Blanquerna".

6a

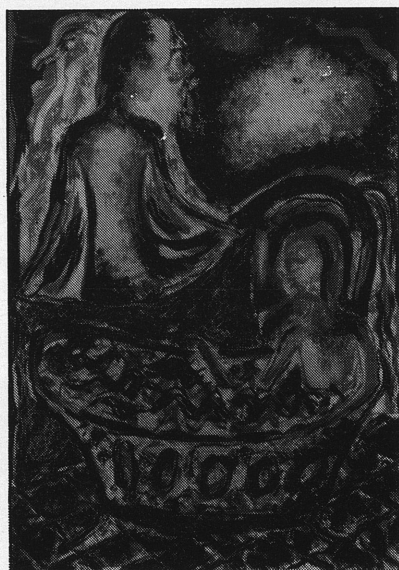
OBRA GRÀFICA

Litografies, Gravats,
Xilografies, Bibliofilia

Darreres estampacions

Ramon Canet
gravat 100 x 144

Pep Canyelles
litografies 63 x 44

Obra de:

MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI-O SOCIES · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

Suscripcions i venda: C/. Puresa, n.º 8 i C/. Pont i Vich, n.º 6-A - Tel. 72 57 61
Palma de Mallorca

BIBLIOTECA
Escuela Y. Formación E.G.B. Balearés

MADRE CORAJE

Y SUS HIJOS

Bertolt Brecht

Música de Paul Dessau
Versión castellana de Antonio Buero Vallejo

CENTRO DRAMÁTICO NACIONAL

DIRECTOR: LUIS PASQUAL

AUDITORIUM

29, 30 i 31 de març, 1, 2 i 3 d'abril

AJUNTAMENT DE PALMA

MINISTERIO DE CULTURA

Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música